

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain ja rakentamislain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia ja rakentamislakia.

Esityksen mukaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettuun lakiin lisättäisiin maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia koskevat säännökset. Esityksessä ehdotetaan poikettavan tuotantolaitoksen lupa- ja ilmoitusmenettelyä ja tuotantolaitoksen sijoittamista koskevista vaatimuksista siten, että maanpuolustukselle tärkeä vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistava, käsittelevä tai varastoiva tuotantolaitos voitaisiin sijoittaa eräiden maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten sijoitusluvan perusteella ja maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupahakemus tai ilmoitus voitaisiin asettaa etusijalle viranomaisten käsitellessä tuotantolaitoksen vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn lupahakemusta tai ilmoitusta. Lisäksi rajattaisiin maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toimintaa koskevien tietojen luovuttamista ja lupahakemuksen tiedoksiantoa ja kuulemista siltä osin kuin se on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden ja kansainvälisten sopimusten kannalta.

Esityksen mukaan rakentamislakiin lisättäisiin säännökset eräiden maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamisluvasta, jota sovellettaisiin, kun kyseessä on joko vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain mukaan maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos tai muu maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämä tuotantolaitos, jolla on olennainen merkitys maanpuolustukselle. Rakentamisluvan hakijan niin pyytäessä rakentamislupaan liittyvä sijoittamisen edellytysten olemassaolo ratkaistaisiin sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai sellaista yleiskaavaa, jossa on määrätty sen käyttämisestä rakentamisluvan myöntämisen perusteena. Edellytyksenä sijoittamisluvan soveltamiselle olisi, että tuotantolaitoksella olisi puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle, ja että tuotantolaitos ei sijaitisi alueella, jolla on voimassa oleva asemakaava.

Lisäksi rakentamislakiin ehdotetaan lisättävän kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle mahdollisuus tietyin edellytyksin myöntää luvan hakijalle oikeus rakentamisen aloittamiseen ennen kuin poikkeamislupa, johon rakentamisluvan myöntäminen on perustettu, on tullut lainvoimaiseksi, kun kyse on maanpuolustukselle tärkeästä tuotantolaitoksesta taikka muusta maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämästä tuotantolaitoksesta. Edellytyksenä poikkeuksen soveltamiselle olisi, että tuotantolaitoksella olisi puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle sekä se, että luvanhakija olisi asettanut hyväksyttävän vakuuden sen varmistamiseksi, ettei päätöksen täytäntöönpano tekisi muutoksenhakua hyödyttömäksi.

Muutokset lakeihin tehtäisiin siten, että ne täyttävät vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta sekä neuvoston direktiivin 96/82/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/18/EU vaatimukset lukuun ottamatta niitä poikkeuksia, jotka on tehty Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 EU-säädöksiensä sekä kansainvälisten sopimusten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	5
2.1 SEUT 346 artikla	5
2.2 Seveso III-direktiivi	6
2.3 Ympäristödirektiivi	6
2.4 Århusin yleissopimus	7
3 Nykytila ja sen arviointi	8
3.1 Maanpuolustukselle tärkeät tuotantolaitokset	8
3.2 Kemikaaliturvallisuuslaki	9
3.3 Rakentamislaki	10
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset	11
4.2 Pääasialliset vaikutukset	13
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	15
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	15
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot	16
5.2.1 Ruotsi	16
5.2.2 Tanska	16
5.2.3 Euroopan unioni	17
6 Lausuntopalaute	17
7 Säännöskohtaiset perustelut	21
7.1 Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta	21
7.2 Laki rakentamislain muuttamisesta	25
8 Lakia alemman asteinen sääntely	38
9 Voimaantulo	38
10 Toimeenpano ja seuranta	39
11 Suhde muihin esityksiin	39
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	39
11.2 Suhde talousarvioesitykseen	39
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	39
LAKIEHDOTUS	42
1. Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta	42
2. Laki rakentamislain muuttamisesta	45
LIITE	49
RINNAKKAISTEKSTIT	49
1. Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta	49
2. Laki rakentamislain muuttamisesta	53

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Venäjän hyökkäys Ukraina on muuttanut merkittäväällä tavalla eurooppalaista turvallisuusympäristöä. Meneillään oleva konflikti on paljastanut Euroopan puolustusympäristön haavoittuvuuden ja korostanut yhtenäisen ja häiriönsietokykyisen puolustusteollisen perustan merkitystä. Hyvin toimivat EU:n puolustusmarkkinat ovat olennaisen tärkeitä sen varmistamiseksi, että jäsenvaltioilla on käytettävissään tarvittavat puolustusvoimavarat, -teknologiat ja -tarvikkeet, jotta ne voivat vastata tehokkaasti nykyisiin ja tuleviin turvallisuushaasteisiin.

Muuttuvan geopolitiittisen toimintaympäristön vaikutus EU:n puolustusmarkkinoihin on ollut merkittävä, sillä toimitusketjut ovat häiriintyneet ja puolustustarvikkeiden kysyntä sekä yhteen toimivien ja innovatiivisten ratkaisujen tarve ovat kasvaneet. Voimassa oleva rauhan aikana kehitetty kehys on varsin hidas reagoimaan jäsenvaltioiden kiireellisiin tarpeisiin, eikä se tarjoa tarkoituksenmukaisia sekä riittävän nopeita ja tehokkaita keinoja edesauttamaan kriittisen puolustusteollisen tuotantokapasiteetin kasvattamista. Lupamenettelyjä on tarpeen nopeuttaa ja selkiyttää maanpuolustuksellisesta näkökulmasta.

Suomessa elinkelpoinen ja kansainvälisesti kilpailukykyinen kotimainen puolustusteollisuus, sen kansainvälinen verkottuminen sekä vientitoiminta mahdollistavat sotilaallisen huoltovarmuuden ylläpitämisen ja edistävät maanpuolustuksen toimintakykyä. Teknologian, raaka-aineiden, materiaalien, komponenttien ja teknisten ratkaisujen saatavuuden varmistaminen Suomelle on kriittistä, huomioiden erityisesti Suomen sijainnin Euroopan unionin reunaa-alueella, etäällä Euroopan teollisuuskeskittymistä, pohjoisissa ilmasto-olosuhteissa ja suurelta osin meriyhteyksien varassa. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että kriisitilanteessa tuen saaminen ja vastaanottaminen on vaikeaa ja tekee Suomen aseman huoltovarmuuden kannalta arvioiden haavoittuvaisemmaksi kuin esimerkiksi keskisen Euroopan maiden aseman. Varsinkin materiaallisen suorituskyvyn kriittisiin alueisiin kohdistuu erityisen suuria riippumattomuuden, huoltovarmuuden ja toiminnan jatkuvuuden vaatimuksia.

1.2 Valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkатыönä työ- ja elinkeinoministeriössä yhteistyössä ympäristöministeriön, puolustusministeriön ja sisäministeriön kanssa. Hallituksen esityksen tausta-aineisto on saatavilla ministeriön internetsivuilla tunnuksella TEM103:00/2025.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän selvittämään maanpuolustukselle tärkeiden yksityisessä hallinnassa olevien vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavien, käsittelevien ja varastovien tuotantolaitosten lupahakemusten käsittelyä, tiedoksiantovaatimuksia ja tietojen käsittelyä sekä muita velvoitteita koskevan lainsäädännön tilanteen ja mahdollisten lainsäädännön muutostarpeiden kartoittamiseksi. Työryhmässä päädyttiin muuttamaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annettua lakia (390/2005, jäljempänä *kemikaaliturvallisuuslaki*) ja rakentamislakia (751/2023). Työryhmän toimikausi oli 1.7.-31.12.2025.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella Lausuntopalvelu.fi –palvelussa 28.11.-18.12.2025. Esitys on kiireellinen kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeiden hankkeiden etenemisen vuoksi. Näin ollen lausuntoaika oli normaalia poiketen vain kolme viikkoa.

Esityksestä pyydettiin lausuntoa Lausuntopalvelu.fi -palvelussa 131:lta viranomaiselta ja yhteisöltä: Ahvenanmaan maakuntahallitus, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Energiateollisuus, Espoon kaupunki, Espoon rakennusvalvonta, Etelä-Karjalan hyvinvointialue, Etelä-Karjalan liitto, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, Etelä-Pohjanmaan liitto, Etelä-Savon ELY-keskus, Etelä-Savon hyvinvointialue, Etelä-Savon maakuntaliitto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin rakennusvalvonta, Helsingin kaupunki, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Hämeen ELY-keskus, Hämeen liitto, Hämeenlinnan kaupunki, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Itä-Uudenmaan hyvinvointialue, Joensuun kaupunki, Joensuun kaupungin rakennusvalvonta, Jyväskylä, Jyväskylän rakennusvalvonta, Kaakkois-Suomi ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, Kainuun hyvinvointialue, Kainuun liitto, Kajaanin kaupunki, Kanta-Hämeen hyvinvointialue, Kemiateollisuus ry, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue, Keski-Pohjanmaan liitto, Keski-Suomen ELY-keskus, Keski-Suomen hyvinvointialue, Keski-Suomen liitto, Keski-Uudenmaan hyvinvointialue, Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry, Kokkola, Korkein hallinto-oikeus, Kouvola, Kuopio, Kuopion rakennusvalvonta, Kymenlaakson hyvinvointialue, Kymenlaakson liitto, Lahden rakennusvalvonta, Lahti, Lapin aluehallintovirasto, Lapin ELY-keskus, Lapin hyvinvointialue, Lapin liitto, Lappeenrannan rakennusvalvonta, Lappeenranta, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Mikkeli, Oikeuskanslerinvirasto, Oikeusministeriö, Onnettomuustutkintakeskus, Oulu, Oulun rakennusvalvonta, Pelastuslaitos-ten kumppanuusverkosto, Pirkanmaan ELY-keskus, Pirkanmaan hyvinvointialue, Pirkanmaan liitto, Pohjanmaan hyvinvointialue, Pohjanmaan liitto, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Savon ELY-keskus, Pohjois-Savon hyvinvointialue, Pohjois-Savon liitto, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Pori, Puolustusministeriö, Puolustusvoimien pää-esikunta, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, Päijät-Hämeen liitto, Rakennustarkastusyhdistys RTY, Rakennusteollisuus RT, Rovaniemen rakennusvalvonta, Rovaniemi, Saamelaiskäräjien kirjaamo, Satakunnan hyvinvointialue, Satakunnan liitto, Seinäjoki, Senaatti, Sisäministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Arkkitehtiliitto SAFA, Suomen Biokierto ja Biokaasu ry, Suomen kaasuyhdistys ry, Suomen kiinteistöliitto ry, Suomen kuntaliitto, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen palopäällystöliitto ry, Suomen Rakennusinsinöörien Liitto RIL, Suomen ympäristökeskus SYKE, Suomen Yrittäjät ry, Suunnittelu- ja konsultointiyritykset SKOL, Säteilyturvakeskus STUK, Tampere, Tampereen rakennusvalvonta, Teknisen kaupan liitto, Teknologiateollisuus ry, Turku, Turun hallinto-oikeus, Turun rakennusvalvonta, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Uudenmaan ELY-keskus, Uudenmaan liitto - Nylands förbund, Vaasa, Vaasan hallinto-oikeus, Vantaa, Vantaan ja Ke-ravan hyvinvointialue, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Varsinais-Suomen hyvinvointialue, Varsinais-Suomen liitto, WWF Suomi sekä Öljy- ja kaasuteknikka ry.

2 EU-säädöksiä ja kansainvälisten sopimusten tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1 SEUT 346 artikla

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jäljempänä *SEUT*) 346 artikla on yleisluonteinen poikkeussäännös, joka antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa unionin sääntelystä, jos jäsenvaltion keskeisten turvallisuusetujen suojeleminen tätä edellyttää. Artiklan 1 kohdan mukaan perussopimusten määräykset eivät estä soveltamasta seuraavia sääntöjä: mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi (a alakohta). Kyseinen muotoilu on luonteeltaan yleinen eikä

sen soveltamista ole rajattu. Artiklan 1 kohdan b alakohta on taas nimenomaisesti rajattu koskemaan aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoa ja kauppaa. Sen mukaan jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeelliseksi keskeisten turvallisuusasetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon ja kauppaan; nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä yhteismarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön. Kohdan soveltamisalaa rajaa saman artiklan 2 kohta, jonka mukaan ”neuvosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta muuttaa luetteloa, jonka se on vahvistanut 15 päivänä huhtikuuta 1958 tuotteista, joihin sovelletaan 1 kohdan b alakohtaa.”

Unionin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti perussopimuksen poikkeussäännöksiä on tulkittava suppeasti. Valtion keskeisten turvallisuusasetujen määrittely on kuitenkin yksinomaan jäsenvaltion toimivallassa ja jäsenvaltioilla on katsottu olevan poikkeuksellisen laaja harkintavalta omien keskeisten turvallisuusasetujensa määrittämisessä.

2.2 Seveso III-direktiivi

Vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta sekä neuvoston direktiivin 96/82/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/18/EU (jäljempänä *Seveso III-direktiivi*) on pääosin täytäntöönpanttu kemikaaliturvallisuuslailla. Esityksessä ehdotetaan muutettavan myös säännöksiä, joilla on osittain täytäntöönpanttu Seveso III-direktiivi artiklat 13–15, 18 ja 23.

Seveso III-direktiivin tavoite on vahvistaa säännöt sellaisten suuronnettomuuksien ehkäisemiseksi, joissa on mukana vaarallisia aineita, ja rajoittaa suuronnettomuuksista ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvia seurauksia, jotta koko unionissa voitaisiin taata yhdenmukaisesti ja tehokkaasti korkea suojelun taso. Direktiiviä sovelletaan direktiivin 2 artiklassa tarkoitettuihin tuotantolaitoksiin, joissa käsitellään vaarallisia aineita. Direktiivin soveltamisalasta on rajattu muun muassa puolustusvoimien tuotantolaitokset, laitokset ja varastot. Muita maanpuolustusta tai kansallista turvallisuutta koskevia poikkeuksia ei ole direktiivissä.

Seveso III-direktiivi koskee direktiivin liitteessä I lueteltuja vaarallisia aineita. Tuotantolaitoksiin sovelletaan erilaisia turvallisuusjärjestelmiä riippuen käsiteltävien ja varastoitavien vaarallisten aineiden määrästä. Suurempia määriä käsitteleviin laitoksiin sovelletaan tiukempia oikeudellisia vaatimuksia. Seveso III -direktiivillä on keskeinen rooli riskien hallinnan parantamisessa, johdonmukaisten hätätoimien valmistelussa ja väestön turvallisuuden parantamisessa.

Seveso III-direktiivissä on sen lisäksi säännökset maankäytön suunnittelusta (13 artikla), yleisölle tiedottamisesta (14 artikla), yleisön kuulemisesta ja osallistumisesta päätöksentekoon (15 artikla), suuronnettomuuksista annettavista tiedoista (18 artikla) sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta (23 artikla). Seveso III-direktiivin säännökset pohjautuvat yleisön osallistumisoikeutta päätöksentekoon sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta ympäristöasioissa koskevaan Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimukseen, jäljempänä Århusin yleissopimus.

2.3 Ympäristödirektiivi

Ympäristöä koskevan tiedon saantiin liittyy ympäristötiedon julkisesta saatavuudesta ja neuvoston direktiivin 90/313/EY kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/4/EY (jäljempänä *ympäristötietodirektiivi*). Ympäristötietodirektiivi on täytän-

töönpantu osittain viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetulla lailla (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*). Ympäristötietodirektiivillä pyritään turvaamaan viranomaisten omassa tai viranomaista varten toisen hallussa olevan ympäristötiedon julkinen saatavuus. Direktiivin tavoitteena on myös varmistaa, että ympäristötietoa saatetaan viran puolesta saataville ja levitetään yleisölle, jotta saavutetaan ympäristötiedon mahdollisimman laaja järjestelmällinen saatavuus ja levittäminen yleisölle. Tämän vuoksi on edistettävä erityisesti tietoverkkojen ja/tai sähköisten välineiden käyttöä, jos sellaisia on käytettävissä.

Direktiivin 2 artikla sisältää ympäristötiedon määritelmät. Ympäristötietodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaan ympäristötiedolla tarkoitetaan ”kirjallisessa, visuaalisessa, kuultavassa, sähköisessä tai muussa aineellisessa muodossa olevaa tietoa” erinäisistä ympäristöön liittyvistä tekijöistä (osa-alueiden tila ja vuorovaikutus, ympäristöön vaikuttavat toimenpiteet ja tekijät, ympäristölainsäädännön toimeenpanoa koskevat kertomukset, analyysit ja oletukset, joita käytetään ympäristöön liittyvien toimenpiteiden ja toimien yhteydessä ja ihmisten terveyden ja turvallisuuden tila, elintarvikeketjun saastuminen tarvittaessa mukaan lukien, sekä elinolojen, kulttuurikohteiden ja rakennetun ympäristön tila, sikäli kuin se voi vaikuttaa näihin). Ympäristötiedon käsite on siten laaja eikä se kata vain suoranaisesti ympäristöä koskevia tietoja vaan myös ympäristöön vaikuttavia tietoja.

Direktiivin 4 artikla (2 kohdan b alakohta) mahdollistaa ympäristötietojen avoimesta saatavuudesta poikkeamisen kansainvälisiin suhteisiin, yleiseen turvallisuuteen tai kansalliseen puolustukseen vedoten. Ympäristötietodirektiivin poikkeuksia on kuitenkin tulkittava suppeasti vertaamalla tiedon ilmaisemiseen liittyvää yleistä etua epäämällä saavutettaviin etuihin siten, että tietojen saatavuus on pääsääntö.

2.4 Århusin yleissopimus

Århusin yleissopimuksessa annetaan yleisölle (yksityishenkilöille ja heitä edustaville järjestöille) oikeus saada tietoa ympäristöasioista ja osallistua ympäristöasioita koskevaan päätöksentekoon sekä hakea korvausta, jos näitä oikeuksia ei kunnioiteta. Århusin sopimus on Yhdistyneiden kansakuntien Euroopan talouskomission yleissopimus, joka on tullut voimaan 30.10.2001. Euroopan yhteisö allekirjoitti yhdessä kaikkien jäsenvaltioidensa kanssa Århusin yleissopimuksen vuonna 1998. Århusin yleissopimus on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetulla lailla (767/2004) ja se on tullut voimaan 30.11.2004.

Århusin yleissopimuksen 3 artiklan 4 (b) kohdan mukaan ympäristötietoa koskeva pyyntö voidaan evätä, jos tiedon ilmaiseminen vaikuttaisi haitallisesti mm. kansainvälisiin suhteisiin, maanpuolustukseen tai yleiseen turvallisuuteen.

Århusin yleissopimuksen 6 artiklan mukaan yleisölle, jota asia koskee, tiedotetaan ympäristöön liittyvän päätöksentekomenettelyn alkuvaiheessa joko julkisen ilmoituksen välityksellä tai tarvittaessa henkilökohtaisesti muun muassa menettelyn aloittamisajankohdasta ja yleisön osallistumismahdollisuuksista. Artiklan mukaan yleisön osallistumismenettelyn eri vaiheissa on oltava kohtuulliset määräajat ja kukin sopimuspuoli huolehtii siitä, että yleisö voi osallistua jo alkuvaiheessa, kun kaikki vaihtoehdot ovat avoimia ja kun yleisö voi osallistua menettelyyn tehokkaasti. Yleisön on mahdollista esittää huomautuksia tai mielipiteitä liittyen ehdotettuun toimeen. Päätöksestä tiedotetaan yleisölle viipymättä soveltuvien menettelyjen mukaisesti sen jälkeen, kun viranomainen on tehnyt päätöksen. Yleisön osallistuminen erityisiä toimia koskevaan päätöksentekoon voi päättää kansallisen lainsäädännön mukaisesti tapauskohtaisesti

olla soveltamatta 6 artiklan määräyksiä ehdotettuihin maanpuolustustarkoituksia palveleviin toimiin, jos sopimuspuoli katsoo niiden soveltamisen vaikuttavan kielteisesti näihin tarkoituksiin.

Muutoksenhausta ja vireillepano-oikeudesta säädetään Århusin yleissopimuksen 9 artiklassa. Sen mukaan niillä, jotka kuuluvat yleisöön, jota asia koskee ja joiden etua asia riittävästi koskee, on mahdollisuus saattaa mikä tahansa 6 artiklan soveltamisalaan kuuluva päätös uudelleen tutkittavaksi toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Yleisöön kuuluvilla tulee olla 9 artiklan mukaan uudelleentarkastelumenettelyjen lisäksi ja niiden soveltamista rajoittamatta mahdollisuus turvautua hallinnollisiin tai tuomioistuinmenettelyihin yksityishenkilöiden ja viranomaisten sellaisten toimien tai laiminlyöntien tutkimiseksi uudelleen, jotka ovat sopimuspuolen kansallisen ympäristölainsäädännön säännösten kanssa ristiriidassa. Menettelyiden tulee olla riittäviä ja tehokkaita oikeussuojakeinoja, joihin sisältyy tarvittaessa väliaikaiset turvaamistoimenpiteet. Niiden tulee olla myös oikeudenmukaisia, tasapuolisia ja nopeita eivätkä ne saa olla niin kalliita, että se olisi este menettelyyn osallistumiselle. Århusin yleissopimuksen 9 artiklan nojalla tehdyt päätökset annetaan kirjallisesti tai kirjalliseen muotoon tallennettuina. Tuomioistuinten ja mahdollisuuksien mukaan myös muiden elinten päätökset asetetaan julkisesti saataville.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Maanpuolustukselle tärkeät tuotantolaitokset

Sotilaallisella huoltovarmuudella tuetaan Puolustusvoimien ja Suomessa toimivien liittolaisten toimintaedellytyksiä sekä turvataan Puolustusvoimien kriittisten järjestelmien toimintakyky. Sotilaallinen huoltovarmuus perustuu normaalioloissa rakennettuun riittävään teolliseen kapasiteettiin, osaavaan henkilöstöön ja etukäteen varastoituihin materiaaleihin. Puolustusvoimien kumppaneilla alihankintaketjuineen on merkittävä ja vakiintunut asema puolustusjärjestelmässä. Niillä on oltava kyky reagoida nopeasti toiminta- ja turvallisuusympäristön muutoksiin yhteistoiminnassa liittolaisten ja erityisesti Pohjoismaiden kanssa.

Sotilaallisen huoltovarmuuden tuottajana kotimaisen puolustusteollisuuden rooli on keskeinen. Sen toiminta ulottuu normaalioloista poikkeusoloihin ja sillä on merkittävä rooli keskeisten asejärjestelmien ylläpidossa, uusien suorituskykyjen kehittämisessä ja sotamateriaalin tuotantokyvyn luomisessa ja kasvattamisessa.

Puolustusvoimien lakisääteisiin tehtäviin ei kuulu teollinen toiminta eikä Puolustushallinnolla itsellään ole edellytyksiä toimia suuren mittakaavan teollisena toimijana. Tähän rooliin se tarvitsee luotettavia teollisia kumppaneita, joiden tehtävänä on vastata maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten rakentamisesta ja toiminnasta niin normaali- kuin poikkeusoloissa. Vastaavalla tavalla monet puolustusjärjestelmän toiminnan kannalta keskeiset huollon ja ylläpidon tehtävät on annettu ns. strategisten kumppanien vastuulle. Suomalaisessa kokonaisuusmaanpuolustuksen, materiaallisen varautumisen ja sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamisessa kotimaassa toimivilla yrityksillä onkin merkittävä rooli.

Jotta niin eurooppalaisia kuin kotimaisia suorituskykyjä voidaan kehittää tehokkaasti, Euroopan puolustuksella on oltava toimiva ja kilpailukykyinen teollinen ja teknologinen perusta. Suomelle on tärkeää, että teollisuuden toimintaympäristö on vakaa ja ennakoitava. Sen tulee myös mahdollistaa teollisen kapasiteetin nopean kasvattamisen erityisesti turvallisuustilanteen tätä edellyttäessä. Myös pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus vahvistaa

kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytyksiä tavoitteenaan kasvattaa erityisesti kotimaista ammustuotantoa.

Tällä hetkellä kansallisesti vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevien ja varastoivien tuotantolaitoksien lupamenettelyissä huomioidaan vain osittain maanpuolustukselle tärkeät kohteet. Voimassa oleva lainsäädäntö tunnistaa nimenomaisesti puolustushallintoa ja sen omaa toimintaa koskevat tarpeet, mutta ei kaikilta osin ota huomioon maanpuolustukselle tärkeiden yksityisessä hallinnassa olevien vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevien ja varastoivien kohteiden lupahakemusten käsittelyä, tiedoksiantovaatimuksia ja tietojen käsittelyä koskevia erityistilanteita. Kyseisten kohteiden tietojen luottamuksellisuus kohteiden turvallisuusnäkökohtien huomioimisen varmistamiseksi on erityisen tärkeää muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Nykytilanteessa maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupaprosessi voi kestää jopa useita vuosia huomioiden myös eri lupamenettelyihin liittyvät valitusmahdollisuudet. Erityisesti nykyisessä turvallisuustilanteessa maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten rakentamiseen sisältyy kuitenkin merkittävää aikakriittisyyttä. Rakentamishankkeiden taustalla on usein tunnistettu tarve luoda kotimainen tuotantokyky koskien tiettyä kriittistä puolustustarviketta, osakomponenttia tai vaadittavaa raaka-ainetta, jotta sotilaallinen huoltovarmuus voidaan turvata kaikissa oloissa. Tämä kyky on käytännössä mahdollista luoda vain normaalioloissa, jolloin esimerkiksi rakennusmateriaalien, koneiden ja laitteiden sekä tarvittavan työvoiman saatavuus on turvattu. Poikkeusoloissa ja kriisitilanteissa ei merkittävien puolustusteollisten rakennushankkeiden toteuttaminen ole käytännössä enää mahdollista.

3.2 Kemikaaliturvallisuuslaki

Kemikaaliturvallisuuslaissa on osittain säädetty Seveso III-direktiivin täytäntöönpanosta. Näin ollen moni kemikaaliturvallisuuslain säännöksistä pohjautuu Seveso III-direktiiviin. Kemikaaliturvallisuuslaki koskee kaikkia siviilitoiminnassa olevia vaarallisia aineita käsitteleviä ja varastoivia tuotantolaitoksia. Ainoastaan pienimmät tuotantolaitokset on kansallisesti lisätty kemikaaliturvallisuuslainsäädännön soveltamisalaan kuuluvaksi.

Kemikaaliturvallisuuslain 20 §:n nojalla tuotantolaitoksen sijoittamisessa tulee huomioida oikeusvaikutteinen kaava. Alueidenkäyttölain (132/1999) 3 §:n mukaan aluekäyttölain mukaiset alueiden käyttöä koskevat tavoitteet ja suunnitelmat on, siten kuin erikseen säädetään, otettava huomioon suunniteltaessa ja päätettäessä muun lainsäädännön nojalla ympäristön käytön järjestämisestä. Aluekäyttölain 5 §:ssä on lueteltu keskeiset tavoitteet alueiden käytön suunnittelulle, joihin kuuluvat muun muassa turvallinen ja terveellinen elin- ja toimintaympäristön luominen. Kaavoituksella ja maankäytön suunnittelulla on keskeinen rooli tuotantolaitoksen sijoitus suunnittelussa ja onnettomuuksien vaikutusten estämisessä. Vaarallisia kemikaaleja käsittelevä ja varastoiva tuotantolaitos voi rajoittaa ympäristönsä alueidenkäyttöä ja rakentamista onnettomuusvaikutuksiensa vuoksi.

Kaavoitusviranomaisten pitää kaavan laadinnan yhteydessä ottaa huomioon onnettomuusvaaralliset kohteet, joiden onnettomuusvaara johtuu vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelystä ja varastoinnista. Kaavoitusmenettelyssä kuullaan muun muassa Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa esimerkiksi suojaetäisyyksistä.

Kemikaaliturvallisuuslain mukaisen vaarallisia kemikaaleja varastoivan ja käsittelevän tuotantolaitoksen sijoittamisessa vaaditaan kaavoitusmenettely ottaakseen huomioon tuotantolaitoksen vaikutukset alueella. Kemikaaliturvallisuuslaissa ei ole huomioitu muita

mahdollisia menettelyjä tuotantolaitoksen vaikutusten huomioimiseksi aluesuunnittelussa ja rakentamisessa.

Kemikaaliturvallisuuslain 3 luvussa on säännökset vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin lupa- ja ilmoitusmenettelystä. Tuotantolaitoksessa käsiteltävien ja varastoitavien vaarallisten kemikaalien määrän perusteella toiminnanharjoittajan tulee hakea toiminnalle lupa tai tehdä ilmoitus. Sen lisäksi räjähteiden valmistuksesta ja varastoinnista on säädetty kemikaaliturvallisuuslain 7 luvussa. Lupamenettelyn kuulemisesta ja tiedoksiannosta on säädetty 12 a luvussa. Lupamenettelyssä ei pystytä laittamaan yksittäistä lupahakemusta muiden lupahakemusten edelle, vaikka asia olisi kiireellinen maanpuolustuksen tai kansallisen turvallisuuden vuoksi. Lupamenettelyssä ei ole myöskään huomioitu tuotantolaitoksia, jotka ovat maanpuolustukselle tärkeitä. Kemikaaliturvallisuuslaissa on vain puolustusvoimien tuotantolaitoksia koskevat poikkeavat säännökset. Puolustusvoimia koskevilla poikkeuksilla on rajoitettu tuotantolaitoksesta annettavia tietoja lupamenettelyn aikana.

Kemikaaliturvallisuuslain 31 §:ssä on säädetty toiminnanharjoittajan tiedottamisvelvollisuudesta ja kemikaaliturvallisuuslain 32 §:ssä on säädetty turvallisuusselvityksen esillä pitämisestä. Suuronnettomuusvaarallisten tuotantolaitosten on annettava ja pidettävä laajasti tietoja saatavilla ihmisille ja lähistöllä oleville kohteille, joihin suuronnettomuus voi vaikuttaa. Turvallisuusselvitys on pidettävä yleisön nähtävillä. Toiminnanharjoittajia ei koske viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999). Sen vuoksi toiminnanharjoittajat ei voi poiketa vaadituista tietojen antamisesta edes silloin, kun on kyse maanpuolustukselle tärkeästä tuotantolaitoksesta.

Kemikaaliturvallisuuslain 125 §:ssä on säädetty säädösten rikkomisesta. Toiminnanharjoittajan velvoitteiden vastaisesta toimimisesta on säädetty rangaistavaksi räjähdessäännösten rikkomisesta.

Kemikaaliturvallisuuslain 128 a on säädetty tuotantolaitoksen ja sen suuronnettomuuksista ilmoittamisesta Euroopan komissiolle. Säännös ei koske puolustusvoimien toimintaa.

3.3 Rakentamislaki

Rakentamisluvan myöntäminen on oikeusharkintaa, joka koostuu rakentamislain 43 §:n mukaisesti alueidenkäyttöisten eli sijoittamisen edellytysten ja olennaisten teknisten vaatimusten eli toteuttamisen edellytysten tarkastelusta. Lain 43 §:ssä säädetään mahdollisuudesta hakea erikseen sijoittamislupaa: luvan hakijan niin pyytäessä kunta voi ratkaista sijoittamisen edellytysten olemassaolon erillisellä päätöksellä (sijoittamislupa). Rakentamisluvan myöntämistä varten tarvitaan sijoittamisluvan lisäksi myös toteuttamisen edellytysten tarkastelu, joka voidaan tehdä vasta sijoittamisluvan ratkaisemisen jälkeen.

Rakentamislaki ei sisällä siviilitoiminnassa olevalle maanpuolustukselle tärkeälle vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavalle, käsittelevälle tai varastoivalle tuotantolaitokselle taikka maanpuolustuksen varautumistarkoitukselle näkökulmasta olennaisen merkitykselliselle tuotantolaitokselle erikseen räätälöityä sijoittamislupamenettelyä, jota voitaisiin sellaisenaan soveltaa sijoittamisen edellytysten olemassaolon ratkaisemiseen ilman kaavaa. Rakentamislain 43 a §:ssä tarkoitetuissa puhtaan siirtymän sijoittamisluvan hankkeissa on mukana joitakin yksittäisiä sellaisia tuotantolaitoksia, jotka tarvitsevat kemikaaliturvallisuusluvan esimerkiksi akkutehdas. Vaikka joidenkin yksittäisten tuotantolaitosten osalta voitaisiinkin soveltaa puhtaan siirtymän sijoittamislupaa, ei se ole kuitenkaan lähtökohtaisesti tarkoitettu tässä ehdotuksessa tarkoitetuille räjähteitä tai ammuksia valmistaville siviilitoiminnassa oleville

tuotantolaitoksille, minkä vuoksi se ei myöskään huomioi täysimääräisesti niihin liittyviä ominaispiirteitä.

Kun kyse on vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavasta, käsittelevästä tai varastoivasta tuotantolaitoksesta, edellytetään alueidenkäyttölain, rakentamislain ja asiaan liittyvän oikeuskäytännön perusteella lähtökohtaisesti asemakaavaa. Käytännössä näiden tuotantolaitosten osalta on siis edellytetty nimenomaan asemakaavaa, mutta suoraan rakentamista ohjaavan yleiskaavan käyttöä ei voine poissulkea. Alueidenkäyttölain 16 §:ssä säädetään suunnittelutarvealueesta, jonka 2 momentin mukaan suunnittelutarvealuetta koskevia säännöksiä sovelletaan myös sellaiseen rakentamiseen, joka ympäristövaikutusten merkittävyyden vuoksi edellyttää tavanomaista lupamenettelyä laajempaa harkintaa. Kyseisen pykälän 4 momentissa viitataan myös rakentamislupaan: rakentamisluvan myöntämisen yhteydessä tarkasteltavista sijoittamisen edellytyksistä tässä pykälässä tarkoitettulla suunnittelutarvealueella säädetään rakentamislain 46 §:ssä. Rakentamislain 46 §:n mukaan sijoittamisen edellytyksenä alueidenkäyttölain 16 §:ssä tarkoitettulla suunnittelutarvealueella on 45 §:ssä säädetyn lisäksi, että rakentaminen ei johda vaikutuksiltaan sellaiseen merkittävään rakentamiseen tai aiheuta sellaisia merkittäviä haitallisia ympäristö- tai muita vaikutuksia, jotka edellyttävät asemakaavan laatimista. Toki on myös muita edellytyksiä.

Rakentamislain mukainen mahdollisuus aloittaa rakennustyö tai muu toimenpide luvan lainvoimaisuutta odottamatta on ollut yleisesti käytetty keino rakentamisen jouduttamiseksi, kun kyse on ollut rakentamislain 78 §:ssä säädetyllä tavalla esimerkiksi rakentamis- tai maisematyöluvasta. Lain 78 §:n mukaan lupaviranomainen voi perustellusta syystä antaa oikeuden rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin rakentamis- tai maisematyölupaa taikka 131–134 §:ssä tarkoitettu laitteiden sijoittamista, muuttamista tai poistamista koskeva päätös on saanut lainvoiman edellyttäen, ettei päätöksen täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttämäksi (aloittamisoikeus). Rakentamislainsäädännössä ei ole ollut kuitenkaan vastaavaa mahdollisuutta aloittaa rakentaminen, kun kyseessä on nimenomaisesti tilanne, jossa rakentamislupa myönnetään lainvoimaa vailla olevan poikkeamisluvan perusteella. Näissä tilanteissa on rakentamislain 186 §:n mukaisesti rakentamisluvassa samanaikaisesti määrättävä, ettei rakentamista saada aloittaa ennen kuin poikkeamislupa on tullut lainvoimaiseksi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Kemikaaliturvallisuuslakiin esitetään lisättävän maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitoksien lupa- ja ilmoitusmenettelyä sekä tiedoksiantovelvoitteita koskevat säännökset. Maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos olisi kemikaaliturvallisuuslain mukainen tuotantolaitos, jolla on maanpuolustukselle olennainen merkitys. Puolustusministeriö antaisi lausunnon tuotantolaitoksen tärkeydestä maanpuolustukselle. Poikkeukset olisi rajattu näin ollen harvoin tuotantolaitoksiin, joilla puolustusministeriö katsoo olevan maanpuolustukselle olennainen merkitys. Tuotantolaitoksen tulisi täyttää edelleen kemikaaliturvallisuuslain turvallisuusvaatimukset vastaavasti kuin muiden vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä käsittelevien ja varastoivien tuotantolaitoksien.

Kemikaaliturvallisuuslakiin lisättäisiin säännökset rakentamislakiin ehdotetun maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan noudattamisesta tuotantolaitoksen sijoittamisessa. Tällöin maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen voisi sijoittaa myös kaavoittamattomalle alueelle. Lisäksi kemikaaliturvallisuuslakiin lisättäisiin lupa- ja ilmoitusmenettelyä koskeviin säännöksiin puolustusministeriön lausuntoa,

lupahakemuksen käsittelyn ensisijaisuutta ja lupa- ja ilmoitusmenettelyä sekä tuotantolaitoksen muutostilanteita koskevat säännökset. Ehdotetuilla muutoksilla rajoitettaisiin poikkeava menettely vain tuotantolaitoksiin, jotka ovat maanpuolustukselle tärkeitä.

Kemikaaliturvallisuuslakiin lisättäisiin myös poikkeuksia koskien toiminnanharjoittajan ja viranomaisen tiedoksiantovelvoitteita sekä lupakäsittelyn tiedoksianto ja kuulemismenettelyistä, jotta kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeiden tietojen saantia voitaisiin rajoittaa.

Esityksessä ehdotetaan lisättävän rakentamislakiin uusi maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa, jonka tavoitteena on sujuvoittaa maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupamenettelyä. Esityksen tavoitteena on varmistaa, että eräät maanpuolustuksen tai maanpuolustuksen varautumisen kannalta olennaisen merkitykselliset tuotantolaitokset olisivat tarpeen ilmetessä mahdollisimman sujuva rakentaa. Muutostarpeiden taustalla on heikentynyt kansainvälinen turvallisuustilanne ja tarve vahvistaa kansallista huoltovarmuutta ja puolustusteollista perustaa.

Tavoitteena on, että maanpuolustukselliselta tuotantolaitoksen rakentamiselta ei edellytettäisi aina asemakaavaa tai sellaista yleiskaavaa, jossa on määrätty sen käyttämisestä rakentamisluvan myöntämisen perusteena. Esityksen myötä asekaava tai tietyissä tilanteissa suoraan rakentamista ohjaava yleiskaava ei olisi enää edellytys, vaan kaavoitusprosessiin ryhtymisen sijaan, sijoittamisen edellytykset ratkaistaisiin luvan hakijan niin pyytäessä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai suoraan rakentamista ohjaavaa yleiskaavaa. Kaavoitusvaatimuksesta poikkeamisella olisi mahdollista nopeuttaa maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toteuttamista. Tältä osin ehdotettu sijoittamislupamenettely hieman rajoittaa kuntien mahdollisuutta päättää alueen käytöstä kaavoituksen keinoin ja tietyin osin heikentää mahdollisuutta alueidenkäytön suunnitelmalliseen kehittämiseen. Toisaalta menettely on tarkoitettu hyvin harvalle joukolle rakennuksia, joiden osalta olisi tarkoituksena ennakolta varmistaa, että maanpuolustukselliselle tärkeiden laitosten sujuvoittaminen ja rakentaminen olisi tarpeen ilmetessä mahdollisimman sujuvaa.

Menettelystä tulisi sujuvampi siten, että maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvassa olisi kyse hankekohtaisesta lupamenettelystä, jossa prosessin vaiheet ovat kaavoitukseen verrattuna suoraviivaisempia. Keskeinen eroavuus sijoittamislupamenettelyn ja kaavoitusprosessin suhteen liittyy käsittelyn keston. Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa olisi ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Kaavoitusprosessin osalta kesto on tyypillisesti pidempi, ja vaativat hankkeet voivat viedä useita vuosia. Sijoittamislupamenettely on muutoinkin suoraviivaisempi siten, että se ei esimerkiksi sisältäisi kaavoja koskevia laissa säädettyjä viranomais- tai muita neuvotteluja. Kaavoituksen osalta on myös useampia nähtävillä olo- ja kuulemisvaiheita. Kaavojen osalla kunnan päättävä toimielin voi jättää kaavaratkaisun hyväksymättä vedoten tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Sijoituslupamenettelyssä kunnan harkintavalta sisältyy ehdotuksessa listattuihin edellytyksiin. Rakennusvalvontaviranomainen ei voisi päättää olla myöntämättä sijoittamislupaa, jos edellytykset täyttyvät, mikä on yritysten kannalta tärkeää.

Tässä esityksessä on tarkoitus sujuvoittaa ainoastaan kemikaaliturvallisuuslain ja rakentamislain mukaisia menettelyjä. Kuten korkein hallinto-oikeus tuo lausunnossaan esille, esityksessä tarkoitettut laitokset vaativat kuitenkin usein myös esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyn YVA-lain liitteen 1 kohdan 6 c perusteella, ympäristöluvan ympäristönsuojelulain liitteen 1 kohdan 4 e perusteella ja vesilain mukaisen luvan vedenottoinsa

takia. Muiden menettelyiden toteuttamisella on siten keskeinen vaikutus sille, kuinka sujuva tuotantolaitoksen rakentaminen tulee kokonaisuudessaan olemaan. Tarkoitus olisi kuitenkin esityksen mukaisesti varmistaa, että menettely olisi mahdollisimman sujuva ainakin kemikaaliturvallisuuslain ja rakentamislain osalta.

Jotta sijoittamislupaa voitaisiin käyttää, tuotantolaitoksen olisi esityksen mukaan sijaittava alueella, jolla ei ole voimassa olevaa asemakaavaa. Laissa säädettäisiin tarkemmin muista maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan edellytyksistä, jotka tuotantolaitoksen olisi täytettävä. Kunnan olisi ilmoitettava sijoittamisluvan vireilletulosta ja kuultava naapureita ja niitä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin rakentamishanke voi huomattavasti vaikuttaa, jakamatta kuitenkaan tuotantolaitoksen rakentamiseen ja toimintaan liittyviä suojattavia tietoja. Kunnan olisi varattava kunnan jäsenille ja yleisölle, jota asia koskee, tilaisuus esittää mielipiteensä sijoittamislupahakemuksesta. Kunnan olisi lisäksi pyydettävä sijoittamislupahakemuksesta erikseen lausunto puolustusministeriöltä, jotta voitaisiin varmistua siitä, että kyseinen tuotantolaitos olisi edellytellä tavalla maanpuolustukselle olennaisen merkityksellinen. Maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamislupahakemus olisi ehdotuksen mukaan ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Sijoittamisluvan vaikutusten arviointi tulisi tehdä hyvin kattavasti, pääosin kaavoitusta vastaavassa laajuudessa. Valitusoikeus sijoittamisluvasta olisi hyvin laaja kattaen muun muassa yleisön, jota asia koskee.

Samalla esityksen mukaisesti mahdollistettaisiin tietyin edellytyksin rakentamisen aloittaminen sellaisella rakentamisluvalla, joka on myönnetty lainvoimaan vailla olevan poikkeamisluvan perusteella, kun kyse on maanpuolustukselle tärkeästä tai maanpuolustuksen varautumiselle olennaisen merkityksellisestä tuotantolaitoksesta. Tämä poikkeusmahdollisuus sujuvoittaisi maanpuolustuksen kannalta kriittisten tuotantolaitosten rakentamista, mutta siten, ettei muutoksenhaku kuitenkaan menetä merkitystään. Esityksen mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisella mahdollisuus tietyin edellytyksin myöntää luvanhakijalle oikeus aloittaa rakentaminen ennen kuin poikkeamislupa on tullut lainvoimaiseksi. Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voisi rakentamislupapäätöksen yhteydessä myöntää oikeuden rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin poikkeamislupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman edellyttäen, ettei päätöksen täytäntöönpano tee muutoksenhaku hyödyttämäksi. Jotta muutoksenhaku ei jäisi hyödyttömäksi, olisi luvanhakijan ehdotuksen asetettava hyväksyttävä vakuus rakennuspaikan ennallistamiseen sekä muiden haittojen, vahinkojen ja kustannusten korvaamisesta, jotka päätöksen kumoaminen tai luvan muuttaminen voi aiheuttaa. Vakuuden asettamisvelvollisuus ei koskisi kuitenkaan valtiota, kuntaa eikä kuntayhtymää. Esityksen mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisen olisi pyydettävä lausunto puolustusministeriöltä. Laissa säädettäisiin lisäksi asiaan liittyvästä muutoksenhausta ja valitusoikeudesta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Viranomaisvaikutukset

Tukesilla, pelastusviranomaisilla ja kuntien rakennusvalvontaviranomaisilla olisi jatkossa paremmat edellytykset käsitellä maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten lupahakemuksia ja ilmoituksia. Tällä hetkellä säännökset perustuvat Seveso III-direktiivin säännöksiin, joiden nojalla tuotantolaitoksen toiminnasta on annettu tietoja hyvin laajasti. Kemikaaliturvallisuus-laki on myös osittain vanhentunut, jonka vuoksi kaavoituksen huomioon ottamisessa ei ole huomioitu erityyppisiä tuotantolaitoksia. Säädöksissä ei ole myöskään ollut

maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia koskevia säännöksiä, jotka vaativat yleensä nopean lupakäsittelyn ja tietojen antamisen rajoittamista kansallisen turvallisuuden vuoksi. Ehdotuksilla korjattaisiin tilanne ja viranomaiset pystyisivät muutettujen säädösten nojalla käsittelemään kemikaaliturvallisuusluvan- tai ilmoituksen ilman, että kansalliselle turvallisuudelle kriittisiä tietoja annetaan julkisuuteen ja lupakäsittely tapahtuisi tarpeen tullen joutuisasti.

Ehdotuksen myötä puolustusministeriölle säädettäisiin uutena tehtävänä kemikaaliturvallisuuslain 25 b §:n mukaisen lausunnon antaminen toiminnanharjoittajalle tämän sitä pyytäessä. Vastaavasti puolustusministeriön tulisi antaa myös rakentamislain 67 a §:n mukainen lausunto rakentamishankkeeseen ryhtyvälle, jotta osana sijoittamislupahakemusta voitaisiin osoittaa, että tuotantolaitos on edellytetyllä tavalla maapuolustukselle tärkeä tai maanpuolustuksen varautumisen kannalta olennaisen merkityksellinen. Lisäksi puolustusministeriön olisi annettava maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa koskevasta hakemuksesta lausunto kunnalle.

Tukesille ja pelastusviranomaisille tulisi maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten lupa-asioiden ja ilmoitusten käsittely. Käsittely ei poikkeisi normaalista käsittelystä muutoin kuin siinä tulisi käydä läpi puolustusministeriön lausunto ja todeta tuotantolaitoksen aseman maanpuolustukselle tärkeänä tuotantolaitoksena. Sen lisäksi tietojen antoa yleisölle rajattaisiin puolustusministeriön lausunnon mukaisesti.

Kunnan rakennusvalvontaviranomaisille saattaa aiheutua hieman lisätyötä uuden sijoittamisluvan myötä. Lisätyön määrä riippuu pitkälti siitä, missä määrin tulevaisuudessa Suomeen muodostuu tarve rakentaa pikaisesti nimenomaisesti maanpuolustuksen kannalta kriittisiä tuotantolaitoksia. Tähän mennessä tämän esityksen mukaisia maanpuolustukselle tärkeitä rakennuksia on rakennettu harvoin. Sillä, että sijoittamislupaa voitaisiin käyttää myös muiden maanpuolustuksen varautumisen kannalta olennaisen tärkeisiin tuotantolaitoksiin, voi olla kuntien rakennusvalvontojen työmäärää jonkin verran nostattava vaikutus. Oletettavasti lisätyö kuitenkin pysyisi maltillisena, sillä menettelyä voitaisiin soveltaa ainoastaan maapuolustukselle olennaisen tärkeisiin tuotantolaitoksiin.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksilla ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Yritysvaikutukset

Ehdotuksilla ei ole erityisiä yritysvaikutuksia. Toiminnanharjoittajan velvoitteet selkeytyisivät tiedoksiantovelvoitteen osalta silloin, kun on kyse maanpuolustukselle tärkeästä tuotantolaitoksesta. Lupakäsittelyä nopeuttavat säännökset ovat myös yritystoiminnan kannalta suotuisia.

Rakentamislain muutoksilla ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia yrityksiin johtuen siitä, että sääntely kohdistuisi kohteisiin, joita rakennetaan Suomessa harvoin. Vaikutusta olisi lähinnä niihin yksittäisiin yrityksiin, jotka rakennuttavat sääntelyn piiriin kuuluvan siviilitoimintaisen tuotantolaitoksen Suomeen. Näiden rakennushankkeiden kohdalla on mahdollista esitetyllä tavalla sujuvoittaa ja selkeyttää rakentamislupamenettelyyn liittyvää sijoittamisen edellytysten olemassaolon ratkaisemista. Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa nopeuttaa prosessia, koska kaavoitusvaihetta ei tarvita, mikä vaikuttaa myönteisesti yksittäisissä hankkeissa. Sijoittamislupamenettely on prosessina

kaavoitusta suoraviivaisempi. Sijoittamislupa voisi jouduttaa yksittäisissä hankkeissa investointien tekemistä, millä voi olla pieni positiivinen vaikutus myös työllisyyteen ja verokertymään. Mahdollisen rakentamislupakäsittelyn nopeutuminen voi vaikuttaa siihen, kuinka nopeasti yritys voi investoida suunniteltuun hankkeeseen, jolloin taloudellinen hyöty syntyy tuotannon aikaistumisesta. Määräaika maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksen käsittelylle helpottaisi rakentamisprosessin suunnittelua.

Esityksen mukaisella mahdollisuudella aloittaa rakentaminen ennen kuin poikkeamislupa, jonka perusteella rakentamislupa on myönnetty, on saanut lainvoiman olisi vastaavanlaisia vaikutuksia yksittäisiin yrityksiin: se sujuvoittaisi ja nopeuttaisi tuotantolaitoksen rakentamista tilanteissa, jotka voivat olla aikataulullisesti maanpuolustuksen näkökulmasta kriittisiä. Kun rakennustyöt voidaan aloittaa, yritysten on mahdollista pysyä myös aikataulussa. Menettely kohdistuisi oletettavasti hyvin rajattuun joukkoon tapauksia, joiden kohdalla olisi mahdollista varmistaa, että maanpuolustuksen kannalta tärkeän hankkeen rakennuslupamenettely voitaisiin toteuttaa sujuvasti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Erityisen merkittävää olisi mahdollisuus varmistaa toiminnanharjoittajalle mahdollisuus suojata lupaprosessissa sellaisia salassa pidettäviä tietoja, joiden julkittuleminen voisi vaarantaa tai vahingoittaa maanpuolustuksen etua. Tuotantolaitoksen tulisi kuitenkin edelleen täyttää niin kemikaaliturvallisuuslain kuin rakentamislain mukaiset lupaedellytykset. Edellä mainituilla perusteilla voidaan arvioida, että toiminnanharjoittaja ei saa kilpailuetua ehdotuksen mukaisista poikkeuksista. Näin ollen ehdotuksella ei ole kilpailuerokeudellisia vaikutuksia.

Ympäristövaikutukset

Ehdotuksilla ei ole merkittäviä ympäristövaikutuksia. Tuotantolaitoksen toiminnassa tulisi edelleen noudattaa tuotantolaitoksen sijoittamista ja turvallisuutta koskevia säännöksiä sekä estää mahdolliset päästöt ympäristöön. Ehdotuksen soveltamisala on rajoitettu mahdollisimman suppeasti pelkästään puolustusministeriön lausunnon perusteella maanpuolustukselle tärkeisiin ja maanpuolustuksen varautumisen kannalta olennaisen merkityksellisiin tuotantolaitoksiin.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Puolustusvoimia koskevan poikkeussäätelyn soveltaminen

Yhtenä vaihtoehtona tarkasteltiin, voitaisiinko hallituksen esityksessä tarkoitettuihin maanpuolustukselle tärkeisiin tuotantolaitoksiin soveltaa kemikaaliturvallisuuslain Puolustusvoimia koskevia säännöksiä sekä puolustusministeriön asetusta vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta puolustushallinnossa (26.10.2017/713, jäljempänä *valvonta-asetus*).

Valvonta-asetus on annettu kemikaaliturvallisuuslain 3 §:n 4 momentin nojalla. Kemikaaliturvallisuuslain 3 §:ssä säädetään lain soveltamisesta Puolustusvoimissa. Valvonta-asetuksen 4 §:ssä on määritelty puolustushallinnon toimijat. Pykälän mukaan puolustusministeriölle kuuluu vaarallisia kemikaaleja koskevien asioiden ylin johto ja ohjaus. Pääesikunta johtaa ja valvoo vaarallisia kemikaaleja koskevia asioita Puolustusvoimissa ja Puolustuskiinteistöissä. Pääesikunnan teknillinen tarkastusosasto huolehtii kemikaaliturvallisuuslaissa Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle säädetyistä vaarallisia kemikaaleja koskevista tehtävistä, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Puolustushaaraesikunnat, Puolustusvoimien logistiikkalaitoksen esikunta, Puolustusvoimien tutkimuslaitos ja Puolustuskiinteistöt hoitavat kemikaaliturvallisuuslaissa toiminnanharjoittajalle säädettyjä tehtäviä. Edellä mainitut toiminnanharjoittajat on määritetty tyhjentävästi. Puolustusvoimissa ei ole varsinaista kemikaaliturvallisuuslain mukaista lupaprosessia, vaan tehtävät on jaettu niin, että Pääesikunta päättää uuden tuotantolaitoksen tai laitoksen rakentamisesta ja sijoittamisesta (rakentamisen toteutuspäätös) sekä käyttöön ottamisesta (käyttöpäätös). Kemikaaliturvallisuuslain mukaista lupaa puolustushallinnossa vastaa Pääesikunnan teknillisen tarkastusosaston turvatekninen lausunto molemmista päätöksistä, eikä päätöksiä voida tehdä ilman kyseisiä lausuntoja.

Esityksessä tarkoitetut maanpuolustukselle tärkeät tuotantolaitokset eivät ole osa puolustushallintoa vaan yksityisessä hallinnassa olevia, kaupallisin perustein toimivia. Niiden merkitys maanpuolustukselle voi olla erityisen tärkeä esimerkiksi tilanteessa, jossa ne tuottavat maanpuolustuksen kannalta kriittisiä lopputuotteita, osakomponentteja tai raaka-aineita. Puolustus-hallinto ei ole teollinen toimija eikä sen lakisääteinen tehtävä ole merkittävän mittakaavan teollisen tuotantotoiminnan harjoittaminen. Puolustushallintoa koskevien säännösten laajentaminen kattamaan myös näitä toimintoja ei edellä mainitusta syystä voi arvioida olevan tarkoituksenmukaista.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsissa ei ole vastaavaa yhtenäistä kemikaaliturvallisuuslakia kuin Suomessa. Ruotsin ympäristölaissa (Miljöbalk 1998:808) on säännöksiä ympäristölle vaarallisesta toiminnasta ja ympäristön suojelusta. Säännöksissä on kokonaismaanpuolustusta koskevia asetuksenantovaltuuksia ja poikkeuksia. Räjähdeistä säädetään syttyvistä ja räjähdysherkistä aineista annetussa laissa (Lag om brandfarliga och explosiva varor 2010:1011). Edellä mainitussa laissa ei ole kansalliseen turvallisuuteen liittyviä poikkeuksia.

5.2.2 Tanska

Tanskassa on tullut voimaan syksyllä 2025 uusi laki, joka koskee välttämättömiä maanpuolustuksen tai siviilivalmiuden edellyttämiä rakennushankkeita sekä operatiivista toimintaa. Taustalla on Tanskan puolustustiedustelupalvelun (DDIS) vuonna 2024 tekemä tiedusteluriski-arvio, jonka mukaan Tanskan uhkakuva on vakavampi kuin se on ollut moneen vuoteen. Tämän perusteella Tanskan hallitus käynnisti säädöshankkeen, jonka päätavoitteena oli varmistaa uusien tilojen nopea rakentaminen sekä puolustus- että siviilivalmiutta koskien.

Aiemmin tällaisten hankkeiden ja toimintojen toteuttaminen edellytti yleensä useita viranomaishyväksyntöjä ja lupia, jolloin hankkeiden aloittaminen saattoi viivästyä useitakin vuosia. Lain tarkoituksena on varmistaa, että Tanskan viranomaisilla on tarvittavat välineet ja joustavuus varmistaa tiettyjen kriittisten rakennushankkeiden ja operatiivisen toiminnan nopea toteuttaminen. Tässä yhteydessä asianomainen ministeri voi antaa määräyksiä, jotka koskevat:

- 1) muille ministeriöille tai viranomaisille muun lainsäädännön nojalla annettujen toimivaltuuksien haltuunottoa (ns. kutsuminen),
- 2) täydellisiä tai osittaisia poikkeuksia muusta lainsäädännöstä,
- 3) hallinnollisen muutoksenhakuoikeuden poissulkemista muun lainsäädännön nojalla.

Edellä mainitut toimivaltuudet ovat käytettävissä, jos ne ovat tarpeen tietyn hankkeen tai toiminnan järjestämiseksi vaaditussa aikataulussa ja laajuudessa. Toimenpiteet vahvistetaan yleensä ministerin määräyksellä, josta järjestetään julkinen kuuleminen.

Poikkeustapauksissa laki valtuuttaa asianomaisen ministerin myöntämään poikkeusluvan muusta lainsäädännöstä ilman erillistä määräystä, mikäli kansallisen turvallisuuden näkökohdat sitä edellyttävät. Tätä vaihtoehtoa voidaan käyttää vain, jos tarkoitusta ei voida saavuttaa ilman, että hankkeen tai toiminnan edellyttämä luottamuksellisuus vaarantuisi. Puolustusministeri ja/tai siviilivalmiudesta vastaava ministeri arvioi tässä tilanteessa, edellyttääkö kansallisen turvallisuuden näkökohdat tämän poikkeuksellisen valtuuden käyttöä.

Lakia on ajateltu sovellettavaksi niissä tilanteissa, kun tietyn puolustusta tai siviilivalmiutta koskevan hankkeen tai toiminnan toteuttaminen tavanomaisten menettelyjen mukaisesti voisi vaarantaa sen toteutumisen. Asiaankuuluvan ministerin on tehtävä erityinen arviointi siitä, mistä säännöistä on tarpeen poiketa, jotta hankkeen tai toiminnan tarkoitus saavutetaan. Arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota intressipunnintaan muun ohella tietyn rakennushankkeen tai operatiivisen toiminnan tarkoituksen ja kriittisyyden sekä toisaalta poikkeuksen kohteena olevien sääntöjen ja määräysten avulla turvattavien etujen välillä. Laki myös valtuuttaa asianomaisen ministerin hankkimaan maata ja muita oikeuksia pakkolunastuksen kautta, jos se on tarpeen lain piiriin kuuluvien rakennushankkeiden tai muun toiminnan toteuttamiseksi.

Edellä mainittujen toimivaltuuksien käyttö edellyttää ilmoittamista Tanskan parlamentille. Laki on määräaikainen ja sisältää voimassaolon päättymistä koskevan säännöksen, jonka mukaan laki kumotaan automaattisesti 31. joulukuuta 2028.

5.2.3 Euroopan unioni

Puolustuksen valkoisen kirjan tavoitteiden mukaisesti Euroopan unionin komissio julkaisi 22.4.2025 asetusehdotuksen (COM(2025) 188 final) asetusten (EU) 2021/694, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697, (EU) 2021/1153, (EU) 2023/1525 ja (EU) 2024/795 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse puolustukseen liittyvien investointien edistämisestä EU:n talousarviossa ReARM Europe -suunnitelman toteuttamiseksi (Mini-Omnibus) sekä 17.6.2025 viidennen Omnibus-paketin koskien puolustusalan sääntelyn yksinkertaistamista. Omnibus-paketti sisältää asetusehdotuksen puolustusvalmiutta koskevien hankkeiden lupamenettelyjen nopeuttamisesta, muutosehdotuksia viiteen asetukseen, kahteen puolustusalan direktiiviin ja kahteen komission delegoituun asetukseen sekä tiedonannon kestävän rahoituksen viitekehyksen soveltamisesta puolustussektoriin. Komissio ehdottaa uutta nopeaa puolustusvalmiuden lupajärjestelmää, joka lyhentäisi lupa-aikaa 2 kuukauteen, loisi yhden yhteyspisteen jäsenmaihiin ja sujuvoittaisi hallinnollisia menettelyjä. Komission esitykseen liittyy myös selvennyksiä siitä, että jäsenvaltiot voivat käyttää voimassa olevia poikkeuksia EU:n ympäristölainsäädännön mukaisten puolustusvalmiutta koskevien toimien yleistä etua koskeviin pakottaviin tarkoituksiin. Lisäksi esityksessä pyritään varmistamaan, että puolustuksen tarpeet huomioidaan myös kemikaalilainsäädännössä.

Edellä mainittu lainsäädäntöpaketti on parhaillaan neuvoteltavana unionin toimielinten ja jäsenvaltioiden kesken. Ehdotetut muutokset tulevat edellyttämään myös kansallisia täytäntöönpanotoimia.

6 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella Lausuntopalvelu.fi –palvelussa 28.11.-18.12.2025. Lausuntoja saatiin yhteensä 38.

Lausunnon antoivat lausuntokierroksen aikana esitysluonnokseen seuraavat virastot: Ahvenanmaan maakuntahallitus – Ålands landskapsregering, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto ja Pohjois-Suomen aluehallintovirasto (yhteislausunto), Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Keski-Suomen pelastuslaitos, Keski-Pohjanmaan liitto, Lounais-Suomen aluehallintovirasto, Pirkanmaan hyvinvointialue, oikeusministeriö, oikeuskanslerinvirasto, Satakuntaliitto, Suomen ympäristökeskus SYKE, puolustusministeriö, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes ja Varsinais-Suomen ELY-keskus.

Oikeusistuimista lausunnon antoivat Helsingin hallinto-oikeus (HaO) ja Korkein hallinto-oikeus (KHO).

Kunta-alan toimijoista lausunnon antoivat Helsingin kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Porin kaupunki, Vantaan kaupunki ja Suomen Kuntaliitto ry.

Järjestöistä ja liitoista lausunnon antoivat Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil ry, Kemianteollisuus ry, Rakennusteollisuus RT ry, Rakennustarkastusyhdistys RTY ry, Rakennustuoteteollisuus RTT ry ja Teknisen Kaupan Liitto ry.

Lausunnonantajista sosiaali- ja terveysministeriö, Senaatti-konserni ja Suomen Palopäällystöliitto - Finlands Brandbefälsförbund ry, ilmoittivat, ettei niillä ole asiasta lausuttavaa.

Lausunnonantajat pitivät lainsäädäntään esitettyjä muutoksia tärkeinä ja kannattivat myös esityksen tavoitteita, mutta kritisoivat erityisesti säädösvalmistelun tiukkaa aikataulua ja toivat esiin, että rakentamislakiin ja kemikaaliturvallisuuslakiin esitetyt muutokset olisi hyvä sitoa kiinteämmin toisiinsa. Työ- ja elinkeinoministeriö on tehnyt seuraavia muutoksia ja teknisiä korjauksia ehdotukseen. Lausuntoaika on ollut perustelujen mukaisesti lyhyempi kuin normaalisti kansallisen turvallisuuden kannalta tärkeiden hankkeiden etenemisen vuoksi. Esityksessä ei ehdoteta poikkeuksia turvallisuusvaatimukseen tai turvallisuuden arviointiin.

Kemikaaliturvallisuuslain 20 a §:n osalta lausunnoissa annettiin useampi kommentti, jotka koskivat ehdotuksen muotoilua, rikkomussäännösten tulkintaa sekä liittymäpintaa rakentamislakiin. Työ- ja elinkeinoministeriö on annetun palautteen takia muuttanut 20 a §:n siten, että kemikaaliturvallisuuslain mukaista lupaa tai ilmoitusta käsitellessä rakentamislain 43 c §:n mukainen maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa otetaan huomioon päätettäessä vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavan, käsittelevän tai varastoivan tuotantolaitoksen sijoittamisesta kyseiseen paikkaan kemikaaliturvallisuuslain nojalla. Kemikaaliturvallisuuskohteen kaavoituksesta on säädetty alueidenkäyttölaissa ja rakentamislakiin tehty ehdotus maanpuolustukselle tärkeän sijoittamisluvan käytöstä on tehty poikkeukseksi kaavoitukselle. Kemikaaliturvallisuuslaissa on 17–19 §:ssä on tuotantolaitoksen sijoittamista koskevia säännöksiä, joiden pohjalta kemikaaliturvallisuuslain nojalla tehdään harkinta sijoituslupan saaneen tuotantolaitoksen soveltuvuudesta kyseiseen kohteeseen.

Oikeusministeriön kommentit koskivat ehdotettua muutosta 125 §:ään, joka on rikkomussäännös. Koska ehdotettua kemikaaliturvallisuuslain 20 a §:ää muutettiin, siinä ei ole enää toiminnanharjoittajaan liittyviä velvoitteita. Näin ollen ehdotus 125 §:n 1 momentin 1 kohdan muuttamisesta poistettiin jatkovalmistelussa.

Korkeimman hallinto-oikeuden ja Tukesin antamien kommenttien pohjalta esitykseen lisättiin ehdotettuihin 25 b §:ään, 31 §:n 5 ja 6 momenttiin ja 32 §:n 4 momenttiin säännökset

puolustusministeriön lausunnosta, lausunnon liittämisestä hakemukseen, lausunnon sisältämistä tiedoista ja tietoja antamisesta yleisölle. Tukes ja pelastuslaitokset voisivat näin ollen puolustusministeriön lausunnon perusteella valvoa toiminnanharjoittajan yleisölle annettavien tietojen rajaamista.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja korkeimman hallinto-oikeuden lausunnoissa kommentoitiin 104 g §:n muotoilun avoimuutta. 104 g §:stä poistettiin kohta, jonka perusteella tietoja voisi antaa maanpuolustuksen luonteen ja erityistehtävän välttämättömyyden vuoksi ja säännös muutettiin informatiiviseksi säännökseksi.

Lausunnonantajat pitivät rakentamislain muuttamiseen liittyviä ehdotuksia pääosin ymmärrettävinä ja perusteltuina. Useampi lausunnonantaja ilmoitti tunnistavansa ja tukevansa hallituksen esityksen taustalla olevia päämääriä (muun muassa Keski-Pohjanmaan liitto, Teknisen Kaupan Liitto ry, Porin kaupunki). Muuttunut turvallisuusympäristö nähtiin painavana perusteena lainsäädännön päivittämiselle, jotta Suomen puolustuskykyä ja huoltovarmuutta voidaan vahvistaa. Erityisesti teollisuuden edustajat (EK, Kemianteollisuus ry, Rakennusteollisuus RT) pitivät muutoksia välttämättöminä ja kiireellisinä. Myös puolustusministeriö korosti hankkeiden aikakriittisyyttä ja piti lupaprosessien nopeuttamista välttämättömänä. Rakennusteollisuus RT ja Rakennuspooli ehdottivat sääntelyn laajentamista myös muihin maanpuolustukselle tärkeisiin laitoksiin, kuten linnoitustöissä tarvittavia rakennustuotteita valmistaviin tehtaisiin. Rakennuspooli ja Rakennusteollisuus RT ehdottivat lisäksi, että lakiin lisättäisiin säännös, joka velvoittaisi käsittelemään maanpuolustukselle kriittisiä hankkeita koskevat valitukset kiireellisinä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi esitetyt lainsäädännölliset keinot herättivät kuitenkin myös kritiikkiä ja lukuisia muutosehdotuksia. Keskeinen huoli liittyi esimerkiksi kunnallisen itsehallinnon ja kaavoituksen asemaan. Eritoten Kuntaliitto ja Suomen ympäristökeskus (SYKE) katsoivat ehdotetun sijoittamislupamenettelyn heikentävän kuntien kaavamonopolia ja mahdollisuutta alueidenkäytön suunnitelmalliseen kehittämiseen, vaikkakin tavoitteet esityksen taustalla ovat sinänsä perusteltuja. Kuntaliiton lausunnossa siis kannettiin huolta kunnan kaavoituksellisen itsehallinnon kaventamisesta. SYKE puolestaan painotti lausunnossaan, että suunnitelmallisen alueidenkäytön sivuuttaminen voi rapauttaa luottamusta ja vähentää hankkeiden hyväksyttävyyttä. Kuntaliitto ehdotti, että poikkeuksellisista menettelyistä säädettäisiin ensisijaisesti erillisellä määräaikaisella lailla eikä muuttamalla pysyvästi yleistä rakentamislakia. Myös Tukes huomauttaa, että sijoittamislupa on "pistemäinen" tarkastelu, joka ei korvaa alueiden käytön kokonaisvaltaista suunnittelua. Ensimmäisen sijoittamisluvan saanut laitos voi käytännössä määrittää koko alueen tulevan maankäytön ehdot.

Muutamissa yksityishenkilöiden lausunnoissa tuotiin painokkaasti esiin huoli esityksen perustuslainmukaisuudesta. Yksittäisten lausuntojen mukaan muun muassa perustuslain 20 §:ssä turvattu oikeus vaikuttaa omaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon vaarantuu samoin kuin omaisuudensuoja, mikäli tuotantolaitoksen sijoittaminen mahdollistetaan ilman kaavaa ja ilman julkista kuulemista.

Lausunnoissa tuotiin selkeästi ilmi, että lausunnoilla ollut lakiluonnos edellytti jatkokehitystä ja selkeyttämistä sekä periaatteellisella että teknisellä tasolla. Useat lausunnonantajat esittivät epäselvyyden korjaamiseksi, että lakiluonnokseen lisätään selkeä määritelmä "maanpuolustuksellisesti tärkeälle tuotantolaitokselle" tai vähintään viittaus kemikaaliturvallisuuslain vastaavaan määritelmään. Helsingin kaupunki/rakennusvalvontapalvelut nosti lausunnossaan esille kysymyksen, koskeeko termi "tuotantolaitos" myös pelkkiä varastointilaitoksia. Kaakkois-Suomen ELY ja Lappeenrannan rakennusvalvonta toivat esiin lausunnoissaan käytännön ongelman: esityksessä ei määritellä,

miten teollisen mittakaavan laitoksen vaatima rakennusoikeus määritellään kaavoittamattomalla alueella, jossa kunnan rakennusjärjestys ei riitä.

Lausunnoissa esitettiin erinäisiä huomioita sijoittamisluvan edellytyksiin. Eritoten turvallisuusvyöhykkeiden (varoalueet) määrittely sijoittamisluvan edellytyksenä herätti erilaisia näkemyksiä ja kysymyksiä. Rakennusteollisuus RT ry piti varoalueiden huomioimista kannatettavana, mutta huomautti tarpeesta täsmentää vaatimusta. Samoin KHO kiinnitti varoalueen määrittelyyn huomiota. Varoalueet voivat olla valtavia metsäalueita, eikä toiminnanharjoittajalta voi edellyttää koko alueen omistamista. Myös Helsingin kaupunki/rakennusvalvontapalvelut piti epäselvänä, onko varoalueen sijaittava kokonaan rakennuspaikalla. Jos varoalue ulottuu naapurin puolelle, se voi estää naapurin rakentamisen, mikä puolestaan voisi estää sijoittamisluvan myöntämisen. Porin kaupunki katsoi, että varoalueita ja onnettomuuksien ehkäisyä koskevat vaatimukset kuuluvat toiminnalliseen lupaharkintaan (kemikaali- ja ympäristöluvat) ei rakentamislupa- ja ehdotti koko pykälän poistamista tarpeettomana.

Useat lausujat pohtivat, miten sijoittamislupa suhtautuu olemassa oleviin yleis- ja maakuntakaavoihin. Esimerkiksi RT ry poistaisi edellytykset, joiden mukaan hanke ei saisi sijoittua vastoin maakunta- tai yleiskaavaa, jotta lupa voitaisiin myöntää joustavammin. Satakuntaliitto huomautti lausunnossaan puolestaan, että edellytyksissä tulisi huomioida maakuntakaavan verkostojen lisäksi myös muut strategiset merkinnät, kuten pohjavesialueet ja satamat, jotka ovat tärkeitä huoltovarmuudelle. Kaakkois-Suomen ELY ja Lappeenrannan rakennusvalvonta toivat esiin, että rakennusoikeuden määrittely voi muodostua ongelmaksi, jos sitä ei ole määritelty kaavassa tai rakennusjärjestyksessä, mikä voi vesittää menettelyn nopeuden.

Varsinais-Suomen ELY-keskus toi lausunnossaan esille, että edellytyksiin tulisi lisätä vastaavat vaatimukset kauneudesta, arkkitehtuurista ja luontoarvojen säilyttämisestä kuin puhtaan siirtymän hankkeissa. Lisäksi tuotiin esiin, että luonnoksesta puuttuivat maininnat kulttuuriympäristöstä ja virkistystarpeista.

Kuulemista ja tiedottamista koskevan säännöksen tarve on pääosin ymmärrettävä ja hyväksyttävä, mutta ehdotettujen säännösten muotoilu ei ole riittävän täsmällinen. Keski-Suomen pelastuslaitos ja Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy korostivat, että pelastusviranomaiset tarvitsevat täysimääräiset tiedot kohteista ja riskeistä voidakseen suunnitella toimintansa ja varmistaa turvallisuuden.

Osa lausunnonantajista toi esiin puutteet hallituksen esityksen yleisperusteluissa ja vaikutusarvioinneissa. Porin kaupunki ja Satakuntaliitto nostivat esiin puutteet esityksen vaikutustenarvioinnissa, erityisesti väitettä taloudellisten vaikutusten puuttumisesta. Samalla lausunnoissa peräänkuulutettiin selkeämpää analyysia kansalliseen turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen kohdistuvista hyödyistä. Lisäksi oikeuskansleri toi esille, että ehdotetuissa rakentamislain muutossäännöksissä on kuntaa ja kuntalaisia koskevia säännöksiä, mistä syystä niitä olisi aihetta käsitellä jaksossa, joka koskee ehdotuksen suhdetta perustuslakiin, myös perustuslain 121 §:n näkökulmasta. Samoin tulisi tarkastella menettelyiden mahdollista vaikutusta eri tuotantolaitosten kilpailuasemaan ja siihen, onko vaikutuksia sisämarkkinoilla toimimiseen.

Kritiikkiä kohdistui 186 a §:n osalta eritoten ehdotukseen rajoittaa tuomioistuinten ratkaisuvaltaa. KHO, Oikeuskanslerinvirasto ja Helsingin hallinto-oikeus pitivät rakentamislakiin ehdotettua 186 a §:ään poikkeuksellisen ja ongelmallisena. Säännös rajoittaisi tuomioistuimen oikeutta kieltää rakentamisen aloittaminen, "jos tämä ei vaaranna vakavasti"

hankkeen toteuttamista. Lausunnonantajat katsovat tämän puuttuvan tuomioistuinten riippumattomuuteen ja oikeusturvan takeisiin. KHO totesi säännöksen olevan lisäksi tulkinnanvarainen ja sen tarkoituksen jäävän epäselväksi. Säännöstä pidettiin poikkeuksellisen ja ilman lisätäsmennyksiä ja perusteluita ongelmallisena oikeusturvan ja tuomioistuinten riippumattomuuden kannalta.

Lausuntopalautteen perusteella rakentamislain muutosesitykseen on tehty muutoksia. Ensinnäkin soveltamisalaa on selkeytetty viittaamalla kemikaaliturvallisuuslain mukaiseen maanpuolustuksellisesti tärkeän tuotantolaitoksen määritelmään. Lisäksi soveltamisalaa on muutettu siten, että maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa voitaisiin soveltaa myös maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämään laitokseen, joka ei ole Puolustusvoimien hallinnassa, mutta jolla on puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle. Sijoittamisen edellytyksiin on tehty joitain tarkennuksia koskien eritoten varoalueita, rakennusjärjestyksen merkitystä ja käytettyä terminologiaa. Samalla on nostettu kynnystä yleiskaavalle aiheutuvan haitan kohdalla siten, että sijoittamisen ei saisi aiheuttaa haitan sijaan merkittävää haittaa. Kuulemisen ja tiedottamisen osalta on tarkennettu joukkoa, jolle pitää varata mielipiteen esittämisen mahdollisuus ja poistettu salassapitoa koskevat säännökset, sillä niistä säädetään jo esimerkiksi julkisuuslaissa. Aloittamisoikeuspykälää on hieman muutettu lausuntojen perusteella. Ensinnäkin siten, että menettelyä voitaisiin soveltaa myös maanpuolustuksen varautumisen kannalta olennaisen tärkeisiin tuotantolaitoksiin. Toiseksi poistettiin lausuntopalautteen perusteella tuomioistuimen ratkaisuvaltaa koskeva raja. Voimaantulo ja soveltamissäännöstä on täsmennetty KHO lausunnon perusteella siten, että uusia säännöksiä sovellettaisiin sellaisiin tuotantolaitokseen, joita koskeva rakentamislupahakemuksen käsittely on vireillä rakennusvalvontaviranomaisessa tämän lain voimaan tullessa tai tulee vireille lain voimaantumisen jälkeen.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta

2 §. Lain soveltamisala. Pykälän 3 momentiksi lisättäisiin säännös lain soveltamisesta maanpuolustukselle tärkeisiin tuotantolaitoksiin. Lakia sovellettaisiin yleisesti myös maanpuolustukselle tärkeissä tuotantolaitoksissa ja turvallisuusvaatimukset olisivat vastaavat kuin muissa tuotantolaitoksissa. Lakiin lisättäisiin kuitenkin poikkeuksia koskien maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitoksien lupa- ja ilmoitusmenettelyä sekä tiedoksiantovelvollisuutta. Seveso III -direktiivin 2 artiklan mukaan direktiiviä sovelletaan direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa määriteltyihin tuotantolaitoksiin. Seveso III -direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan 'tuotantolaitoksella' direktiivissä tarkoitetaan koko sitä toiminnanharjoittajien valvonnassa olevaa aluetta, jossa on vaarallisia aineita yhdessä tai useammassa laitoksessa, yhteiset tai toisiinsa liittyvät infrastruktuurit tai toiminnot mukaan lukien; tuotantolaitokset ovat joko alemman tason tuotantolaitoksia tai ylemmän tason tuotantolaitoksia. Seveso III -direktiivissä on tarkemmin määritelty minkä kokoluokan tuotantolaitoksiin direktiiviä sovelletaan. Näin ollen ehdotuksessa poikettaisiin suuronnettomuus vaarallisten tuotantolaitosten osalta Seveso III -direktiivistä. Poikkeukset perustuisivat SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohtaan.

6 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 25 kohdaksi lisättäisiin uusi määritelmä maanpuolustukselle tärkeästä tuotantolaitoksesta. Kohdan mukaan maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos olisi tämän pykälän 11 kohdan mukainen tuotantolaitos, joka on muu kuin Puolustusvoimien hallinnassa oleva tuotantolaitos ja puolustusministeriö on katsonut tuotantolaitoksella olevan maanpuolustukselle olennainen merkitys. Muut kuin puolustusvoimien hallinnassa olevat tuotantolaitokset ovat siviilitoiminnassa olevia

tuotantolaitoksia, joita koskee kemikaaliturvallisuuslaki ilman poikkeuksia. Kohdassa määriteltäisiin puolustusvoimien kumppaneina toimivat maanpuolustukselle tärkeät tuotantolaitokset, jotta kemikaaliturvallisuuslakiin voitaisiin säätää poikkeuksia kyseisten tuotantolaitosten sijoittamisesta maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan mukaisesti sekä lupa- ja ilmoitusmenettelyä ja tiedoksiantovelvoitteita koskien. Seveso III-direktiivi koskee myös kyseisiä tuotantolaitoksia, mutta maanpuolustukselle tärkeistä syistä Seveso III-direktiivin velvoitteista voidaan poiketa SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla. Näin ollen maanpuolustukselle tärkeät tuotantolaitoksia voisivat olla vain tuotantolaitokset, joiden toiminta on tarpeellista keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi, ja jotka ovat maanpuolustuksen kannalta merkittäviä. Puolustusministeriö toteaa lausunnossa, jos tietty tuotantolaitos on maanpuolustuksellisesti tärkeä tuotantolaitos.

Maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos valmistaa Puolustusvoimille maanpuolustuksen kannalta tärkeitä tuotteita. Niillä voidaan arvioida olevan maanpuolustuksen kannalta siinä määrin olennainen merkitys, että maanpuolustuksen edun ja sotilaallisen huoltovarmuuden takia on erityisen tärkeää, että kyseinen laitos sijaitsee Suomen maaperällä ja kuuluu Suomen lainkäyttövallan piiriin. Arvioitaessa tietyn laitoksen merkitystä maanpuolustukselle huomiota tulee kiinnittää siihen, kuinka merkityksellisiä laitoksen valmistamat tuotteet ovat Suomen puolustuksen kannalta. Olennaista arvioinnissa tulisi olla myös se, mikä on laitoksen valmistamien tuotteiden saatavuus poikkeusoloissa. Se, valmistako laitos tuotteitaan vain Suomen Puolustusvoimille vai onko sillä asiakkaina myös muiden maiden puolustusvoimia, ei olisi arvioinnin kannalta merkityksellistä. Käytännössä siviilitoiminnassa olevien laitosten ja niiden operoinnista vastaavien yritysten kannattava liiketoiminta usein edellyttää myös muita asiakkuuksia kuin Suomen Puolustusvoimat, jonka tilausmäärät saattavat olla siinä määrin rajalliset tai tiettyyn ajanjaksoon sidotut, että kannattavaa liiketoimintaa ei ole mahdollista perustaa vain tähän yhteen asiakkuuteen. Toisaalta Puolustusvoimien rooli asiakkaana on kuitenkin usein keskeinen ja yritykselle sisältyy merkittäviä valmiudellisia poikkeusolojen velvoitteita, kuten tuotannon nopeaa kasvattamista kriisitilanteissa ja/tai Puolustusvoimien priorisointia asiakkaana.

20 a §. *Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan huomioon ottaminen.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, joka koskisi maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamista rakentamislakiin ehdotetun uuden maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan huomioon ottamista kemikaaliturvallisuuslain mukaista lupahakemusta tai ilmoitusta käsitellessä. Seveso III- direktiivin 13 artiklan 1 kohdan mukaan suuronnettomuuksien ehkäisemisen ja niiden ihmisten terveyteen ja ympäristöön kohdistuvien seurausten rajoittamisen tavoite otetaan huomioon jäsenvaltioiden maankäytön suunnittelussa tai muissa asiaankuuluvissa toimintaperiaatteissa. Seveso III-direktiivin 13 artiklan 1 kohta on täytäntöönpantu osittain kemikaaliturvallisuuslain 20 §:llä. Ehdotetulla lisäyksellä huomioitaisiin maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten sijoittaminen silloin, kun tuotantolaitokselle on annettu rakentamislakiin ehdotettu maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa. Tällöin maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos voitaisiin sijoittaa myös asemakaava-alueen ulkopuolelle edellä mainitun sijoittamisluvan perusteella, jos kemikaaliturvallisuuslain mukaiset tuotantolaitoksen sijoitusta koskevat edellytykset muutoin täyttyisivät. Menettely olisi poikkeus suhteessa alueidenkäyttölain mukaiseen kaavoitusmenettelyyn. Kemikaaliturvallisuuslain 17–19 §:ssä on 20 §:n lisäksi tuotantolaitoksen sijoittamista koskevia säännöksiä. Tuotantolaitoksen sijoittamisessa tulisi huomioida edelleen voimassa oleva asemakaava rakentamislain nojalla. Maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos voisi sijaita myös asemakaavan mukaisesti ilman erillistä sijoituslupaa silloin, kun asemakaava on laadittu alueelle. Tällöin sovellettaisiin edelleen kemikaaliturvallisuuslain 20 §:ää. Ehdotus olisi Seveso III-direktiivin 13 artiklan 1 kohdan mukainen, koska rakentamislakiin ehdotetun 46 b §:n 1 momentin 13 kohdan mukaan eräiden

maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamisluvassa huomioitaisiin Seveso III-direktiivin 13 artiklan vaatimukset.

25 a §. *Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupahakemuksen ja ilmoituksen käsittelyn ensisijaisuus.* Lakiin ehdotetaan lisättävän uusi pykälä, joka koskisi tiettyjen lupahakemusten ja ilmoitusten käsittelyn ensisijaisuutta. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voisi käsitellä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupahakemuksen ja hyvinvointialueen pelastusviranomaisen ilmoituksen ensisijaisena suhteessa muihin lupahakemuksiin tai ilmoituksiin. Näin ollen luvan- tai ilmoituksen käsittelevä viranomainen voisi asettaa etusijalle maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen luvan tai ilmoituksen käsittelyn, joka nopeuttaisi hankkeen etenemistä.

Maanpuolustukselle tärkeät tuotantolaitokset valmistavat tuotteita, joilla on olennainen rooli uskottavan puolustuksen tarvitseman materiaallisen valmiuden luomisessa. Olemassa olevan tuotantokapasiteetin kasvattaminen tai uuden luominen on usein välttämätöntä, jotta tietty kriittinen sotilaallinen suorituskyky on saatavilla ja käytettävissä mahdollisimman nopeasti tarvittavassa laajuudessa. Uuden tuotannollisen kyvyn luomiseen sisältyy yhä enenevässä määrin aikakriittisyyttä myös sodankäynnin teknologian kehittyessä. Ase-vasta-ase -sykli on esimerkiksi Ukrainan sodan myötä nopeutunut, samalla kun uusien uhkien luonne ja ilmenemismuodot (mm. droonit) ovat monipuolistuneet. Tähän uhkaan tulee tarvittaessa pystyä vastaamaan viivytyksettä myös puhtaasti kansallisin toimenpitein, jotta esimerkiksi pystytään hallitsemaan tai kokonaan välttämään kriittisiä riippuvuuksia.

25 b §. *Maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten lupa- ja ilmoitusmenettely.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa olisi säännökset maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten lupa- ja ilmoitusmenettelystä. Maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitoksen lupa- ja ilmoitusmenettelyssä noudatettaisiin pääosin kemikaaliturvallisuuslain lupa- ja ilmoitusmenettelyä koskevia säännöksiä niin kuin normaalisti. Pykälän 1 momentin nojalla puolustusministeriön olisi annettava kuitenkin lausunto toiminnanharjoittajan hakemuksesta tuotantolaitoksen tärkeydestä maanpuolustukselle, jos puolustusministeriö katsoo tuotantolaitoksen olevan maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos. Tällöin lupa- ja ilmoitusviranomainen voisi katsoa tuotantolaitoksen olevan maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos. Kyseisen tuotantolaitoksen lupa- ja ilmoitusmenettelyssä sekä tiedoksiantovelvoitteiden osalta voitaisiin tällöin soveltaa lakiin lisättäväksi ehdotettuja poikkeuksia. Toiminnanharjoittajan olisi lisättävä edellä mainittu puolustusministeriön lausunto uuden tuotantolaitoksen taikka tuotantolaitoksen muutosta koskevan lupahakemuksen tai ilmoituksen liitteeksi. Puolustusministeriön tulisi lausunnossa ottaa kantaa lupa- ja ilmoitusmenettelyä sekä tiedoksiantovelvoitteita koskeviin tietojen antamisen rajoituksiin.

25 c §. *Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toimintaa koskevat muutokset.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten muutostilanteista. Puolustusministeriön tulisi antaa ilmoitus Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle tai hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle sekä toiminnanharjoittajalle, jos tuotantolaitosta ei enää katsota maanpuolustukselle tärkeäksi tuotantolaitokseksi. Tällöin tuotantolaitosta koskevassa lupamenettelyssä sekä tiedoksiantovaatimuksissa ei enää sovellettaisi maanpuolustukselle tärkeää tuotantolaitosta koskevia säännöksiä. Säännös varmistaisi, että pelkästään siviilikäyttöön tarkoitettuja tuotantolaitoksia koskisi samat säännökset sen jälkeen, kun maanpuolustuksellista tarvetta ei kohdistu enää niiden tuotantoon.

31 §. *Toiminnanharjoittajan tiedottamisvelvollisuus.* Pykälän 5 momentiksi lisättäisiin poikkeus koskien maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toiminnanharjoittajan tiedottamisvelvollisuutta yleisölle. Toiminnanharjoittaja voisi rajoittaa puolustusministeriön

lausunnon mukaisesti 1 momentin mukaisia yleisölle saatavilla olevia tietoja, jos tiedot olisivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisia tietoja tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyisivät.

Pykälän 6 momentiksi lisättäisiin poikkeus pykälän 2 momentin vaatimuksista koskien turvallisuusselvitystä edellyttävän, maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toiminnanharjoittajan velvollisuudesta toimittaa tiedot tuotantolaitoksessa käsiteltävistä ja varastoitavista suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavista kemikaaleista sellaisille henkilöille sekä sellaisiin lähistöllä sijaitseviin kouluihin, sairaaloihin ja muihin yleisessä käytössä oleviin rakennuksiin sekä tuotantolaitoksiin, joihin turvallisuusselvitystä edellyttävässä tuotantolaitoksessa alkunsa saanut suuronnettomuus voi vaikuttaa. Maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitoksen toiminnanharjoittaja voisi jättää toimittamatta puolustusministeriön lausunnon mukaisesti antamatta yleisölle 2 momentin mukaiset tiedot, jos tiedot olisivat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisia tietoja tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyisivät. Viranomaisten tulisi huomioida suuronnettomuusvaarallisen maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamista hyväksyessä, että lähistöllä olevat edellä mainitut osapuolet ei välttämättä saisi tietoa maanpuolustukselle tärkeässä tuotantolaitoksessa käytettävistä vaarallisista kemikaaleista.

Tarve tietojen rajoittamiseen voisi tulla kyseeseen tilanteessa, jossa tarkat tiedot laitoksesta, sen toimintaperiaatteista, käytettävistä kemikaaleista, kapasiteetista tai muusta vastaavasta voisivat mahdollistaa haitalliset vaikuttamisyrietykset laitoksen toimintaan vihamielisten tahojen toimesta. Kyse ei olisi pelkästään yksittäisten tietojen avulla tehtävistä päätelmistä esimerkiksi toimintaan liittyvistä mahdollisista haavoittuvuuksista, vaan huomioon tulisi ottaa myös se, että yhdistelemällä lupaprosessissa käytettyjä tietoja muista avoimista lähteistä saataviin tietoihin voisi syntyä merkittävä riski siitä, että tietoja hyödyntämällä voitaisiin kohdistaa haitallisia toimia laitokseen. Kun kyse on maanpuolustukselle tärkeästä tuotantolaitoksesta, on ensiarvoisen tärkeää, että sen häiriötön toiminta pystytään turvaamaan kaikissa turvallisuustilanteissa.

Erityisesti kriisin uhatessa tai kriisitilanteessa voidaan olettaa, että maanpuolustuksen kannalta tärkeän laitoksen toimintaa pyritään häiritsemään esimerkiksi hybrdivaikuttamisen keinoin. Sinänsä vaikuttamisyrietyksiä voi tapahtua myös normaalioloissa, koska on selvää, että tällaisen laitoksen toiminnan häiritseminen tai kokonaan estäminen on vihamielisen toimijan intressissä. Esimerkiksi puolustuksen kannalta kriittisen kulutusmateriaalin, kuten ampumatarvikkeiden ja niiden valmistamiseen liittyvien raaka-aineiden ja komponenttien tuotannon häiriintyminen voisi vakavalla tavalla vaarantaa maanpuolustuksen etua ja valtion turvallisuutta.

Arvioitaessa tarvetta tiedon suojaamiselle ja salassapidolle on otettava huomioon haitalliseen vaikuttamiseen pyrkivän tahon pitkälle edistyneet tiedustelun menetelmät. Tuntemalla tarkasti käytettävän laitteiston, osaamisen, tekniikat sekä prosessit kykenee vihamielinen taho suunnittelemaan ja mahdollisesti myös toteuttamaan haitalliset vaikuttamisyrietykset niin, että niiltä suojautuminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Olennaista on myös ymmärtää, että yksittäinen laite, prosessi, raaka-aine tai muu vastaavan luontoinen tieto ei vielä itsessään ole välttämättä salassa pidettävää tietoa. Laitoksen toimintaan liittyviä tietoja yhdistelemällä yksittäiset tiedot voivat kuitenkin muodostaa sellaisen tietokokonaisuuden, jota pystytään hyödyntämään kohdistettaessa haitallisia vaikutusyrietyksiä maanpuolustukselle tärkeän laitoksen toimintaan.

Seveso III-direktiivin 14 artiklan 2 kohdan nojalla tulee suuronnettomuusvaarallisten laitosten toiminnanharjoittajien antaa edellä mainitut tiedot henkilöille, joihin suuronnettomuus voi vaikuttaa sekä lisäksi antamaan turvallisuusselvitys sekä vaarallisten aineiden luettelo direktiivissä mainituille tahoille tiedoksi tai pyynnöstä yleisölle. Edellä mainittujen tahojen tulee saada säännöllisesti tiedot. Ehdotetulla muutoksella poikettaisiin Seveso III-direktiivin 14 artiklan toiminnanharjoittajalle säädetyistä velvoitteista.

Poikkeaminen perustuisi SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohtaan, jonka mukaan mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuussetujensa vastaiseksi.

Siltä osin, kun kyse on jäsenvaltion oikeudesta olla luovuttamatta tietoja, joiden luovuttamisen se katsoo keskeisten turvallisuussetujen vastaiseksi, ei SEUT 346 1 (a) artiklan poikkeus rajoitu vain puolustusta koskeviin asioihin, vaan kattaa esimerkiksi myös sisäisen turvallisuuden. Unionin tuomioistuimen ratkaisuissa C-300/11, ZZ, C-187/16, Valtion painatuskeskus, sekä C-601/21, komissio v Puola, on nimenomaan arvioitu SEUT 346 1 (a) artiklan soveltamisen perusteita tilanteissa, joissa kyse ei ole ollut aseiden, ammusten tai sotatarvikkeiden tuotannosta tai kaupasta. Viimeksi mainitussa tapauksessa tuomioistuin totesi ratkaisussaan viitaten SEUT 346 1 (a) kohdan määräykseen, että tätä määräystä voidaan sen sanamuodon yleisluonteisuuden vuoksi soveltaa esimerkiksi muihin kuin sotilaallisia hankintoja koskeviin sopimuksiin, kuten käsiteltävässä asiassa kyseessä olleisiin painamista koskeviin hankintasopimuksiin. Edellä mainituilla perusteilla oikeus poiketa Seveso III -direktiivin tiedottamista koskevista määräyksistä koskisi myös niitä tilanteita, joissa maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos valmistaa muita tuotteita kuin aseita, ammuksia tai sotatarvikkeita.

32 §. Turvallisuusselvityksen esillä pitäminen. Pykälän 4 momentiksi lisättäisiin säännös maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen velvollisuudesta antaa tietoja yleisön nähtäville koskevasta poikkeuksesta. Poiketen 1 momentista maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos voisi rajoittaa puolustusministeriön lausunnon mukaisesti turvallisuusselvityksessä yleisölle annettavia tietoja, jos tiedot olisivat viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisia tietoja tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täytyisivät.

Seveso III-direktiivin 14 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että direktiivin liitteessä V tarkoitetut tiedot ovat pysyvästi yleisön saatavilla, myös sähköisessä muodossa. Tiedot on pidettävä ajan tasalla tarpeen mukaan, myös silloin, kun tehdään 11 artiklassa tarkoitettuja muutoksia. Ehdotetulla muutoksella poikettaisiin Seveso III-direktiivin 14 artiklan toiminnanharjoittajalle säädetyistä velvoitteista. Maanpuolustukselle tärkeistä syistä Seveso III-direktiivin velvoitteista voidaan poiketa SEUT 346 artiklan 1 kohdan nojalla silloin, kun se on tarpeellista valtion keskeisten turvallisuussetujensa turvaamiseksi.

104 g §. Tiedoksianto ja kuuleminen maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten lupamenettelyssä. Lakiin lisättäisiin uusi informatiivinen säännös koskien maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten tiedoksiantoa ja kuulemista. Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupa-asiassa noudatettaisiin kemikaaliturvallisuuslain 12 a luvussa säädetyssä kuulemisessa ja tiedottamisessa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytetään. Pykälällä ei lisättäisi tietojen antamisen rajoituksia, mutta tuotaisiin esiin julkisuuslain sekä kansainvälisistä velvoitteista annetun lain mukaiset edellytykset tietojen antamiseen.

Seveso III-direktiivin 15 artiklassa on säännökset yleisön kuulemisesta ja osallistumisesta päätöksentekoon. Artikla on osittain täytäntöönpantu kemikaaliturvallisuuslain 12 a luvulla. Ehdotetulla muutoksella ei poikettaisi Seveso III-direktiivin 15 artiklan tiedoksianto- ja kuulemista koskevista säännöksistä sen enempää kuin siitä jo nykyisin poikettu. Maanpuolustukselle tärkeistä syistä Seveso III-direktiivin velvoitteista voidaan poiketa SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla silloin, kun jäsenvaltio katsoo tietojen ilmaisemisen keskeisten turvallisuusasetujensa vastaiseksi tai toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeellisiksi keskeisten turvallisuusasetujensa turvaamiseksi.

128 a §. *Ilmoittaminen Euroopan komissiolle tuotantolaitoksista ja suuronnettomuuksista.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin lisäämällä siihen maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia koskeva poikkeus. Momentissa poikettaisiin 1 ja 2 momentista siten, että ne eivät koskisi maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia.

Muutoksella poikettaisiin Seveso III-direktiivin 18 ja 23 artikloista. Seveso III-direktiivin velvoitteista voidaan poiketa SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla silloin, kun jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusasetujensa vastaiseksi.

7.2 Laki rakentamislain muuttamisesta

43 c §. *Eräiden maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamislupa.* Pykälän 1 momentin mukaan maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisen edellytysten olemassaolo olisi ratkaistava rakentamisluvan hakijan niin pyytäessä sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai sellaista yleiskaavaa, jossa on määrätty sen käyttämisestä rakentamisluvan myöntämisen perusteena, jos kyseessä on:

- 1) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 6 §:n 25 kohdassa tarkoitettu maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos; tai
- 2) maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämä tuotantolaitos, joka ei ole Puolustusvoimien hallinnassa, mutta jolla on puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa siten, että sillä tarkoitettaisiin nimenomaisesti 1 momentissa säädettyä sijoittamislupaa, jota sovellettaisiin 1 momentissa kohdissa 1 ja 2 yksilöidyille maanpuolustukselle tai maanpuolustuksen varautumiselle tärkeille tuotantolaitoksille.

Pykälän 1 momentin mukaisesti sijoittamisen edellytysten olemassaolo olisi ratkaistava maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai sellaista yleiskaavaa, jossa on määrätty sen käyttämisestä rakentamisluvan myöntämisen perusteena. Näiden yksilöityjen tuotantolaitosten osalta olisi siten mahdollista ohittaa kaavoitus. Jos luvanhakija sitä pyytää, olisi kunnan ratkaistava 1 momentissa yksilöityjen tuotantolaitosten kohdalla sijoittamisen edellytysten olemassaolo ilman kaavaa soveltaen tässä pykälässä säädettyä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa. Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa olisi oikeusharkintainen eli se olisi myönnettävä, jos edellytykset täyttyvät. Kyseessä olisi oma erillinen lupamuoto, kuin mitä lain 43 §:ssä tai 43 a §:ssä on tarkoitettu, minkä vuoksi sitä koskisi myös omat säännökset koskien muun muassa edellytyksiä ja valitusoikeuksia.

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa koskisi vain hyvin rajattua joukkoa rakentamishankkeita, joita tullaan rakentamaan Suomessa harvoin. Ensinnäkin pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaan maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa voitaisiin soveltaa kemikaaliturvallisuuslain 6 §:n 25 kohdan tarkoittamaan maanpuolustukselle tärkeään tuotantolaitokseen. Kyseinen määritelmä on ehdotettu lisättävän kemikaaliturvallisuuslakiin: *maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos* olisi tuotantolaitos, joka olisi muu kuin Puolustusvoimien hallinnassa oleva tuotantolaitos, ja puolustusministeriö on katsonut tuotantolaitoksella olevan maanpuolustukselle olennainen merkitys. Tuotantolaitos on puolestaan määritelty kemikaaliturvallisuuslain 6 §:n 11 kohdassa seuraavasti: *tuotantolaitoksella* tarkoitetaan toiminnanharjoittajan hallinnassa olevaa aluetta, jossa vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistetaan, käsitellään tai varastoidaan yhdessä tai useammassa laitoksessa; tuotantolaitoksena pidetään myös räjähteen valmistukseen käytettävää siirrettävää laitteistoa.

Pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaisella tuotantolaitoksella tarkoitettaisiin siten nimenomaisesti maanpuolustuksellisesti tärkeitä vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavia, käsitteleviä tai varastoivia lupa- tai ilmoituksenvaraisia tuotantolaitoksia. Tarkoituksena olisi sujuvoittaa maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten rakentamista, sillä niiden kohdalla korostuu kriittinen merkitys maanpuolustukselle ja maanpuolustukseen varautumiselle. Vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 6 §:n mukaan *vaarallisella kemikaalilla* tarkoitetaan ainetta tai seosta, joka tulee luokitella tai merkitä CLP-asetuksen mukaisesti, sekä muuta palavaa nestettä. *Räjähteellä* tarkoitetaan räjähdysainetta ja räjähdysainetta sisältävää esinettä tai välinettä sekä muuta ainetta, seosta, esinettä tai välinettä, joka on valmistettu tuottamaan räjähdyskykyä tai pyroteknisen ilmiön.

Tässä esityksessä ehdotettua uutta sijoittamislupamenettelyä voitaisiin soveltaa ainoastaan siviilitoiminnassa olevaan tuotantolaitokseen, esimerkiksi Puolustusvoimien kumppaneina toimivaan maanpuolustukselle tärkeään tuotantolaitokseen. Tämän vuoksi *1 momentin 1 kohdassa* viitatussa määritelmässä mainitaan, että tuotantolaitoksen tulisi olla muu kuin Puolustusvoimien hallinnassa oleva. Rajausta johtuisi siitä, että rakentamislain 1 §:n mukaan Puolustusvoimien valtion kiinteistövarallisuuteen luettaviin tai muutoin valtion käyttöä palveleviin, välittömästi puolustustarkoituksiin liittyviin rakennus- tai rakentamiskohteisiin ei sovelleta rakentamista koskevia lupia koskevia säännöksiä. Myöskään rakentamisen viranomaisvalvontaa ja rekisterinpitoa koskevia säännöksiä ei sovelleta puolustustarkoitusta varten tapahtuvaan rakentamiseen. Maanpuolustukselle tärkeä siviilitoiminnassa oleva tuotantolaitos voisi olla tapauskohtaisesti esimerkiksi aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan liittyvä tuotantolaitos, jonka toiminta tukisi maanpuolustusta tai olisi muutoin tarpeellinen keskeisten turvallisuusetujen turvaamiseksi.

Pykälän *1 momentin 2 kohdan* tarkoituksena olisi toisaalta ennakolta varautua siten, että mahdollistettaisiin uuden sijoittamislupamenettelyn soveltaminen myös sellaiselle maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämälle tuotantolaitokselle, jolla olisi puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle. Onkin hyvin mahdollista, että syntyisi tarve rakentaa jokin muu maanpuolustuksellisesti tärkeä tuotantolaitos kuin kemikaali- tai räjähdetehtäminen. Lausunnoissa nousi esiin esimerkkinä tilanne, jossa Itämeren meriliikenteen häiriintyessä vaikkapa vakavan hybridivaikuttamisen vuoksi taikka tuotantolaitokseen kohdistuneen terroriteon takia joutuisimme tilanteeseen, että välttämätön valmiusrakentaminen vaikeutuisi rakennustuotteiden heikon saatavuuden takia. Tapaukset voisivat olla hyvin erilaisia, mutta kyseessä voisi olla esimerkiksi linnoitustöissä tarvittavia rakennustuotteita valmistavan tehtaan sijoittuminen, miehittämättömiin ilma-aluksien käsittelyyn liittyvä laitos taikka rajaturvallisuuteen liittyvä hanke. Tuotantolaitokset

kattaisivat myös, vastaavalla tavalla kuin 1 kohdassa, käsittelyyn ja varastointiin liittyvät laitokset. Pykälän *1 momentin 2 kohdassa* mainitaan myös, että soveltaminen olisi mahdollista ainoastaan siviiliomisteisiin tuotantolaitoksiin, eli tuotantolaitoksiin, jotka eivät ole Puolustusvoimien hallussa.

Pykälän *1 momentin 1 ja 2 kohdissa* erikseen korostetaan, että tuotantolaitoksella olisi oltava olennainen merkitys maanpuolustukselle tai maanpuolustukseen varautumiselle. Jos tuotantolaitoksella ei katsota olevan olennaista merkitystä, ei tässä pykälässä säädettävää sijoittamislupaa voitaisi käyttää. Kynnyksen olisi oltava suuri sille, että tuotantolaitos katsotaan sellaiseksi, että sillä on aidosti olennainen merkitys maanpuolustukselle tai maanpuolustukseen varautumiselle. Kemikaaliturvallisuuslain 6 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on avattu sitä, mitä tarkoitetaan sillä, että tuotantolaitos on olennaisen merkityksellinen maanpuolustukselle. Samat lähtökohdat merkityksen arviointiin koskisivat niin maanpuolustukselle tärkeitä (1 mom. kohta 1) kuin maanpuolustuksen varautumisen kannalta tärkeitä (1 mom. kohta 2) tuotantolaitoksia.

Perusteluiden mukaan olennainen merkitys voisi syntyä esimerkiksi sen kautta, että kyseinen tuotantolaitos valmistaa Puolustusvoimille maanpuolustuksen kannalta tärkeitä tuotteita. Arvioitaessa tietyn laitoksen merkitystä maanpuolustukselle huomiota kiinnitettäisiin siihen, kuinka merkityksellisiä laitoksen valmistamat tuotteet ovat Suomen puolustuksen kannalta. Olennaista arvioinnissa olisi myös se, mikä on laitoksen valmistamien tuotteiden saatavuus poikkeusoloissa. Tuotantolaitoksella voitaisiin arvioida olevan olennainen merkitys maanpuolustukselle, jos sen toiminta on kriittistä, vaikeasti korvattavaa ja välttämätöntä yhteiskunnan ja puolustuskyvyn ylläpitämiseksi poikkeusoloissa. Käytännössä laitos tuottaisi hyödykkeitä, joita ilman puolustuksen toiminta vaarantuisi poikkeusoloissa (esimerkiksi ampumatarvikkeet). Lisäksi tuotannon olisi jatkuttava myös kriisi- ja sota-aikana, ja tähän on varauduttu ennakolta muun ohella toiminnanharjoittajalle asetetuilla poikkeusolojen varautumisvelvoitteilla. Laitoksen merkitystä arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota myös siihen, olisiko tuotantoa mahdollista siirtää muualle tai korvata tuonnilla tai vaihtoehtoisilla toimijoilla. Maanpuolustuksen edun ja sotilaallisen huoltovarmuuden takia saattaisi tapauksesta riippuen olla erityisen tärkeää, että tuotantolaitos sijaitsee Suomen maaperällä ja kuuluu Suomen lainkäyttövallan piiriin.

Se, valmistako laitos tuotteitaan vain Suomen Puolustusvoimille vai onko sillä asiakkaina myös muiden maiden puolustusvoimia, ei olisi arvioinnin kannalta merkityksellistä. Käytännössä siviilitoiminnassa olevien laitosten ja niiden operoinnista vastaavien yritysten kannattava liiketoiminta usein edellyttää myös muita asiakkuuksia kuin Suomen Puolustusvoimat, jonka tilausmäärät saattavat olla siinä määrin rajalliset tai tiettyyn ajanjaksoon sidotut, että kannattavaa liiketoimintaa ei ole mahdollista perustaa vain tähän yhteen asiakkuuteen. Toisaalta Puolustusvoimien rooli asiakkaana on kuitenkin usein keskeinen ja yritykselle sisältyy merkittäviä valmiudellisia poikkeusolojen velvoitteita, kuten tuotannon nopeaa kasvattamista kriisitilanteissa ja/tai Puolustusvoimien priorisointia asiakkaana.

Pykälän *2 momentin* mukaan maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa voitaisiin käyttää ainoastaan, jos tuotantolaitos sijaitsee alueella, jolla ei ole voimassa olevaa asemakaavaa. Tämä tarkoittaisi sitä, että maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa ei voitaisi soveltaa, jos tässä pykälässä tarkoitetun tuotantolaitoksen olisi tarkoitus sijaita asemakaava-alueella riippumatta siitä, miten asemaakaavassa olisi määrätty alueen tulevasta käytöstä. Menettely soveltuisi ainoastaan hyvin rajattuun joukkoon rakennuksia, joille on luonteenomaista, että ne sijoittuvat tyypillisesti asemakaava-alueen ulkopuolella. Tässä pykälässä tarkoitetut tuotantolaitokset tultaisiin todennäköisesti muun muassa niiden vaikutusten takia sijoittamaan alueille, joille ei ole maakuntakaavassa osoitettu

vähintään seudullisesti merkittäviä aluevarauksia, eli maakuntakaavan niin sanotuille valkoisille alueille. Pykälässä viitattaisiin ainoastaan voimassa olevaan asemakaavaan, mikä tarkoittaisi, että maakuntakaava tai oikeusvaikutteinen yleiskaava eivät, samalla tavalla kuin asemakaava, lähtökohtaisesti estäisi tässä pykälässä säädetyn sijoittamisluvan käyttöä, kunhan sijoittamislupa täyttäisi tämän lain 46 b §:n mukaiset edellytykset. Esimerkiksi lain 46 b §:n 1 kohdan mukaan rakentaminen ei saisi aiheuttaa merkittävää haittaa yleiskaavassa annettujen määräysten toteuttamiselle. Lain 46 b §:n 2 kohdan mukaan rakentaminen ei saisi aiheuttaa merkittävää haittaa maakuntakaavassa osoitettujen valtakunnallisesti merkittävien liikenteen ja teknisen huollon verkostojen toteutumiselle. Muista edellytyksistä säädettäisiin esityksen 46 b §:ssä.

Pykälän 3 *momentin* mukaan rakentamishankkeeseen ryhtyvän olisi liitettävä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemukseen 62 §:ssä tarkoitetut selvitykset. Tämä tarkoittaisi, että lupahakemukseen olisi liitettävä selvitykset, joiden perusteella arvioitaisiin 46 b §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyminen. Selvityksenä olisi toimitettava tiedot massoittelusta ja julkisivusta sekä sijoittumisesta rakennuspaikalle, ajoyhteyden järjestämisestä sekä sellaisten alueiden, joilla on tai on tarkoitus toteuttaa kunnallistekniikka, osalta tieto, mistä kohti rakennuksen on siihen tarkoitus liittyä.

Se, että tuotantolaitoksella on olennainen tärkeä maanpuolustuksellinen merkitys, osoitettaisiin erillisellä puolustusministeriön lausunnolla. Tämän takia pykälän 3 momentin mukaan hakemukseen olisi liitettävä lisäksi puolustusministeriön lausunto, jolla olisi osoitettu tuotantolaitoksella olevan olennainen merkitys maanpuolustukselle (1 kohta) tai maanpuolustukseen varautumiselle (2 kohta). Samalla olisi mahdollista varmentaa, ettei rakennuksella ole rakentamislain 1 §:n tarkoittamalla tavalla välitöntä puolustustarkoitusta, jolloin se ei olisi niin sanotusti Puolustusvoimien hallinnassa.

Pykälän 4 *momentin* mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomainen voisi poiketa rakennusjärjestykseen sisältyvästä rakennuspaikasta ja sen kokoa koskevasta määräyksestä. Rakennuspaikasta koskeva määräys voisi liittyä esimerkiksi rakennusoikeuteen. Rakennuspaikan koko liittyisi puolestaan suoraan esimerkiksi mahdollisiin pinta-alana esitettyihin määräyksiin. On esimerkiksi mahdollista, että rakentamislain 7 §:n mukaisesti on määrätty rakennusoikeudesta muilla alueilla.

Tarkoitus olisi, että maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten kohdalla mahdollisten rakennusjärjestykseen sisältyvien määräysten olemassaolo ei merkittävästi hidastaisi uuden sijoittamislupamenettelyn käyttöä. Tämän vuoksi olisi tarpeen jättää asiassa kunnan rakennusvalvontaviranomaiselle kokonaisharkintavaltaa sen suhteen, olisiko tapauskohtaista perusteltua poiketa esimerkiksi rakennusoikeutta ja pinta-alaa koskevaa määräystä vai ei. Perusteltu syy voisi tapauskohtaisesti liittyä esimerkiksi sijoittamisluvan edellytysten toteuttamiseen. Liian pienet määräyksinä annetut aluevaraukset saattaisivat hidastaa hankkeen etenemistä ilman erillistä rakennusvalvontaviranomaiselle säädettyä poikkeamismahdollisuutta. Esimerkiksi rakennuspaikan ja koon osalta tarve saattaa olla maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten osalta suuri ja vaikeasti etukäteen ennakoitavissa niin maanpäällisten kuin sitten maanalaisten osien osalta. Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen harkintaan jäisi muun muassa rakennusoikeuden määrän määrittely sellaiseksi, että sijoittamisen edellytyksen täytyvät. Tältä osin ei siten edellytettäisi esimerkiksi rakennusjärjestyksen uusimista, mikä oletettavasti olisi tarpeeseen nähden pääsääntöisesti liian hidasta. Kohtuuton rakennuspaikka ei saisi kuitenkaan kooltaan olla, mikä on myös sijoittamisluvan edellytyksissä huomioitu. Muut määräykset olisi luonnollisesti edelleen otettava huomioon sijoittamislupaa sovellettaessa. Tyypillisesti muut

rakennusjärjestyksissä määrättyt asiat sisältyvät asiallisesti hyvin pitkälti sijoittamisluvan edellytyksiin.

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaan liittyy keskeisesti Seveso III-direktiivi, jonka 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että suuronnettomuuksien ehkäisemisen ja niiden ihmisten terveyteen ja ympäristöön kohdistuvien seurausten rajoittamisen tavoite otetaan huomioon jäsenvaltioiden maankäytön suunnittelussa tai muissa asiaankuuluviissa toimintaperiaatteissa. Jäsenvaltiot pyrkivät näihin tavoitteisiin valvomalla muun muassa uusien tuotantolaitosten sijoittamista ja tuotantolaitosten läheisyydessä toteutettavia uusia rakennushankkeita. Tämän esityksen mukaisessa maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupamenettelyssä on pääosin otettu huomioon Seveso III -direktiivin edellytykset, sillä sijoittamislupamenettelyä on tarkoitus soveltaa nimenomaisesti siviiliomisteisiin vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistaviin, käsitteleviin tai varastoiiviin tuotantolaitoksiin. Esimerkiksi Seveso III-direktiivissä painotetut osallistamis- ja muutoksenhakumenettelyt otettaisiin huomioon maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupamenettelyssä, eli kaavoitusmenettely ei olisi tarpeellinen niiden turvaamiseksi. Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan edellytyksistä säädettäisiin esityksen mukaisesti 46 b §:ssä, kuulemisesta ja tiedottamisesta 63 b §:ssä, lausunnon pyytämisestä 67 a §:ssä, käsittelyn määräajasta 68 a §:ssä, vaikutusten arvioinnista 75 a §:ssä ja valitusoikeudesta 179 b §:ssä. Vaikka direktiiviä sovelletaankin edellä kuvatulla tavalla siviilitoiminnassa oleviin tuotantolaitoksiin, voitaisiin maanpuolustukselle tärkeistä syistä Seveso III-direktiivin velvoitteista myös periaatteessa poiketa SEUT 346 artiklan 1 kohdan nojalla.

46 b §. *Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin lain 43 c §:n tarkoittaman maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan edellytyksistä. Tässä pykälässä esitetyn edellytykset pohjautuvat lain 46 a §:n mukaisen puhtaan siirtymän sijoittamisluvan edellytyksiin, mutta siten, että niissä on otettu huomioon ominaispiirteet, jotka liittyvät maanpuolustukselle tärkeiden vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavien, käsittelevien tai varastoiivien tuotantolaitosten sijoittamiseen. Näiden edellytysten täyttyessä tuotantolaitoksen sijainti olisi tarkoitukseensa sovelias, rakentamiseen kelvollinen ja riittävän suuri. Luonnollisesti olisi otettava huomioon rakentamislain 5 §:ssä säädetyt rakentamisen ohjauksen lähtökohdat kuten se, että rakennuksen on sovelluttava rakennettuun ympäristöön ja maisemaan sekä oltava kaunis, arkkitehtuuriltaan korkeatasoinen tai sopusuhtainen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan edellytyksenä olisi, että rakentaminen ei saisi aiheuttaa merkittävää haittaa yleiskaavassa annettujen määräysten toteuttamiselle. Alueidenkäyttölain (132/1999) 35 §:n mukaan yleiskaava voidaan laatia maankäytön ja rakentamisen ohjaamiseksi määrättyllä alueella. Yleiskaavat voivat olla tarkkuustasoltaan hyvin yleispiirteisiä tai toisaalta joissakin tapauksissa myös yksityiskohtaisia. Tuotantolaitoksen sijoittamislupa olisi mahdollista myöntää siten, että yleiskaavan toteutumiselle aiheutuisi haittaa. Merkittävän haitan aiheuttaminen olisi kuitenkin sijoittamisluvan myöntämisen este. Merkittävä haitta arvioitaisiin tapauskohtaisesti ottaen huomioon muun muassa yleiskaavan tarkoitus. Merkittäväksi haitaksi katsottaisiin esimerkiksi tuulivoimarakentamista koskevassa yleiskaavassa osoitettujen tuulivoimaloiden rakentamisen estyminen tai muun suoraan rakentamista ohjaavan yleiskaavan toteuttamisen estyminen. Merkittävästä haitasta olisi kyse myös tilanteissa, joissa yleiskaavassa on osoitettu uusi asuinalue tai muu yhdyskuntarakenteen laajennus, jonka toteuttamisen tuotantolaitoksen sijoittaminen estäisi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan rakentaminen ei saisi aiheuttaa merkittävää haittaa maakuntakaavassa osoitettujen valtakunnallisesti merkittävien liikenteen ja teknisen huollon verkostojen toteutumiselle. Maankuntakaavassa voi kyseiseen alueeseen kohdistua kaavamääräys, jolla alue on varattu esimerkiksi rataa, maantietä tai voimajohtoa varten. Tällainen maakuntakaavan määräys voisi olla este maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan käyttämiselle silloin, kun sen käyttämisestä aiheutuisi merkittävää haittaa kaavamääräyksessä tarkoitetun alueidenkäytön toteuttamiselle.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan edellytyksenä olisi, että rakentaminen ei aiheuta kenenkään elinympäristön laadun sellaista merkityksellistä heikkenemistä, joka ei ole perusteltua sijoittamisluvan tarkoitus huomioon ottaen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan edellytyksenä olisi, että sijoittamisluvalla ei aseteta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuteta sellaista kohtuutonta haittaa, joka sijoittamisluvalla asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan rakennuspaikan olisi oltava sijainniltaan sellainen, että se mahdollistaisi myös tarvittavat varoalueet. Tämä edellytys ei tarkoittaisi, että rakennuspaikan, jota luvanhakijan tulee hallita, pitäisi kattaa myös varoalueet. Asiassa riittää, että varoalueet otetaan sijainnissa huomioon. Pykälässä viitattaisiin *tarvittaviin* varoalueisiin sen takia, että tarve varoalueelle on tapauskohtainen ja riippuu hyvin pitkälti siitä, minkälainen tuotantolaitos on tarkoitus sijoittaa. Varoalueen tarve voi olla hyvinkin erilainen, kun verrataan esimerkiksi räjähdetehdasta ja rakennustuotteita valmistavaa laitosta.

Niiltä osin kuin kyse on vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavasta, käsittelevästä tai varastoivasta tuotantolaitoksesta, kohdan 5 mukaisen edellytyksen toteutumiseen liittyisi keskeisesti kemikaaliturvallisuuslain 17–19 §:n sijoittamista koskevat vaatimukset. Kemikaaliturvallisuuslain 17 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on otettava huomioon suunnitellessaan vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavien, käsittelevien tai varastoivien tuotantolaitosten sijaintia, että tuotantolaitos on sijoitettava sellaiselle etäisyydelle asuinalueista, yleisessä käytössä olevista rakennuksista ja alueista, kouluista, hoitolaitoksista, teollisuuslaitoksista, varastoista, liikenneväylistä sekä muusta ulkopuolisesta toiminnasta niin, että ennalta mahdollisiksi arvioitavat räjähdysriskit, tulipalot ja kemikaalipäästöt eivät aiheuta henkilö-, ympäristö- tai omaisuusvahinkojen vaaraa näissä kohteissa. Kemikaaliturvallisuuslain 18 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on otettava huomioon suunnitellessaan vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavien, käsittelevien tai varastoivien tuotantolaitosten sijaintia, että tuotantolaitos on sijoitettava riittävän etäälle luonnon kannalta erityisen tärkeistä ja erityisen herkistä alueista, muista ympäristönsuojelun kannalta tärkeistä kohteista sekä virkistysalueista niin, että ennalta mahdollisiksi arvioitavat räjähdysriskit, tulipalot ja kemikaalipäästöt tuotantolaitoksessa eivät aiheuta ympäristövahinkojen vaaraa näissä kohteissa. Tuotantolaitosta ei ilman erityistä, perusteltua syytä saa sijoittaa tärkeälle tai muulle vedenhankintaan soveltuvalla pohjavesialueella, jollei kemikaalien ominaisuuksien perusteella voida osoittaa, ettei pohjavesille aiheudu vaaraa. Jos kysymyksessä olevalla pohjavesialueella kuitenkin sijoitetaan vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistava, käsittelevä tai varastoiva tuotantolaitos, rakenteellisin ja käyttötekniisin toimenpitein on huolehdittava siitä, ettei laitoksen toiminnasta aiheudu pohjavesien pilaantumisvaaraa. Kemikaaliturvallisuuslain 19 §:n mukaan tuotantolaitoksen sijoituspaikka valitaan siten, ettei laitoksen ulkopuolella harjoitettava toiminta ja luonnon olosuhteet aiheuta onnettomuusvaaraa laitoksessa.

Turvallisuusvaatimuksia täsmennetään valtioneuvoston asetuksessa räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (1101/2015). Tuotantolaitoksen

rakennukset ja toiminnot on sijoitettava sellaisille etäisyyksille vaaraa aiheuttavista kohteista ja mahdollisessa räjähdyksessä vaaraan joutuvista kohteista, että henkilö-, ympäristö- ja omaisuusvahinkojen todennäköisyys jää mahdollisimman pieneksi. Varoalueiden tulisi olla riittävät, jotta mahdollistetaan riittävät varastojen väliset etäisyydet, ettei yhden varaston räjähtäminen aiheuttaisi toisen varaston räjähtämistä. Riittävä rakennuspaikan koko ja varoalueet mahdollistaisivat tapauskohtaisesti sen, että asianmukaisesti voidaan ottaa muut suojaetäisyydet rakennusten sijoittelussa huomioon, esimerkiksi valmistus- ja käsittelylaitoksen sisäiset suojaetäisyydet, varastojen suojaetäisyydet ulkopuolisiin kohteisiin, mahdolliset onnettomuustilanteet ja tuotteiden mahdolliset heite- ja sirpalevaarat.

Sijoittamisessa olisi pidettävä huoli siitä, että mahdollistetaan tuotantolaitoksen sijoittamisen riittävän etäälle kiinteistön rajasta. Eri säädöksissä on vähimmäisvaatimuksia etäisyyksiä koskien, jotka pitää tapauksesta riippuen ottaa huomioon. Esimerkiksi nestekaasulaitosten turvallisuusvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (858/2012) 24 §:ssä säädetään nestekaasupullojen ja -astioiden varastoinnista ulkona. Myös rakennusten paloturvallisuudesta annetun ympäristöministeriön asetuksen (848/2017) 29 § sisältää vaatimuksen rakennusten välisestä etäisyydestä. Lisäksi olisi otettava tapauskohtaisesti huomioon muun muassa liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain 44 §:ssä tarkoitettu suoja-alue ja 45 §:ssä tarkoitettu näkemäalue, ratalain 37 §:ssä tarkoitettu suoja-alue ja 38 §:ssä tarkoitettu näkemäalue sekä tarve ilmailulain 158 §:ssä tarkoitettulle lentoesteluvälle.

Sen lisäksi, että yhdyskuntien toiminnan kannalta keskeiset toiminnot ja kohteet otetaan huomioon sijoittamislupaa valmisteltaessa, rakennuspaikan koko ja riittävät varoalueet liittyvät myös ympäristövahinkojen vaaran huomioon ottamiseen sijoituksessa luontokohteiden ja virkistysalueiden läheisyyteen.

Pykälän *1 momentin 6 kohdan* mukaan edellytyksenä olisi, että rakennuspaikalla ei ole tulvan, sortuman tai vyörymän vaaraa.

Pykälän *1 momentin 7 kohdan* mukaan edellytyksenä olisi, että suunnittelussa olisi otettu huomioon soveltuvuus rakennettuun ympäristöön ja maisemaan. Rakentamisen tulisi olla sopivaa maisemalliselta kannalta eikä vaikeuta esimerkiksi erityisten kulttuuriympäristön arvojen säilyttämistä.

Pykälän *1 momentin 8 kohdan* mukaan edellytyksenä olisi, että rakennuspaikalle olisi käyttökelpoinen pääsytie vähintään kahdesta suunnasta tai mahdollisuus sellaisten järjestämiseen. Lähtökohtaisesti tieyhteys tulisi olla vähintään kahdesta suunnasta sekä pelastustoiminnan että onnettomuusvarautumisen vuoksi. Esimerkiksi nestekaasulaitosten turvallisuusvaatimuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (858/2012) 13 §:n 4 momentin mukaan palo- ja pelastushenkilökunnalla tulee olla pääsy käyttölaitoksen alueelle, onnettomuuksille alttiisiin kohteisiin sekä sammutusveden ottoapaikoille vähintään kahdesta eri suunnasta.

Pykälän *1 momentin 9 kohdassa* säädettäisiin vedensaannin, jäteveden ja huleveden hoitamisesta. Esityksen mukaan edellytyksenä olisi, että vedensaanti, jätevedet ja hulevedet voidaan hoitaa aiheuttamatta haittaa ympäristölle.

Pykälän *1 momentin 10 kohdan* mukaan edellytyksenä olisi, että teiden rakentaminen tai vedensaannin taikka viemäroinnin järjestäminen ei aiheuta kunnalle erityisiä kustannuksia. Erityisiä kustannuksia ei saisi aiheutua myöskään valtiolle.

Pykälän *1 momentin 11 kohdan* mukaan edellytyksenä olisi, että rakentaminen ei aiheuta kohtuutonta haittaa naapurille eikä vaikeuta vähäistä enempää naapurikiinteistön rakentamista. Kyseessä olisi tapauskohtainen harkinta. Vastaavalla tavalla, kuin on säädetty laissa eräistä naapuruussuhteista (26/1920) 17 §:ssä, sijoittamislupaa harkittaessa tulisi ottaa huomioon, että tuotantolaitoksen sijoittamisesta ei aiheutuisi kohtuutonta rasitusta naapureille ympäristölle haitallisista aineista, noesta, liasta, pölystä, hajusta, kosteudesta, melusta, värinästä, säteilystä, valosta, lämmöstä tai muista vastaavista vaikutuksista. Kohtuuttomuutta arvioitaessa, olisi otettava huomioon paikalliset olosuhteet, rasituksen muu tavanomaisuus, rasituksen voimakkuus ja kesto, rasituksen syntymisen alkamisajankohta sekä muut vastaavat seikat.

Tämän sijoittamisluvan kohteena olevat tuotantolaitokset olisi tarkoitus sijoittaa käytännössä kaavoitetun alueen ulkopuolelle, eli syrjemmässä olevilla alueilla, joissa ei ole lähtökohtaisesti juurikaan naapureita. Poikkeustilanteissa näin voisi kuitenkin olla, jolloin sijoittamisluvan edellytyksenä olisi otettava lisäksi huomioon, että tuotantolaitoksen sijoittamisen ei saisi vähäistä enempää vaikeuttaa naapurikiinteistön rakentamista. Jos naapurikiinteistön käyttö rakentamiseen kokonaan estyisi sijoittamisen takia, olisi kyseessä merkittävä vaikutus, eikä sijainti olisi kyseiselle tuotantolaitokselle sopiva.

Pykälän *1 momentin 12 kohdan* mukaan edellytyksenä olisi, että rakentaminen on sopivaa yhdyskuntateknisten verkostojen ja liikenneväylien toteuttamisen sekä liikenneturvallisuuden kannalta. Liikenneturvallisuuden kannalta keskeisiä näkökohtia olisivat jalankulun ja pyöräilyn tarpeiden turvaaminen sekä yksityisteiden ja tonttiliittymien kytkeytyminen maantieverkostoon.

Pykälän *1 momentin 13 kohdan* tarkoituksena olisi varmistaa, että Seveso III -direktiivin 13 artiklan korostamat näkökulmat ovat osa sijoittamisen edellytyksiä. Sen mukaan vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavien, käsittelevien tai varastoivien tuotantolaitosten sijoittaminen olisi oltava sopivaa siten, että tuotantolaitos sijoitetaan käsiteltävien kemikaalien tai räjähteiden käsittelyn edellyttämän varoalueen etäisyydelle asuinalueista, yleisessä käytössä olevista rakennuksista ja alueista, virkistysalueista, luonnon kannalta erityisen herkistä alueista sekä mahdollisuuksien mukaan maanteiden ja rautateiden pääväylistä.

63 b §. *Kuuleminen ja tiedottaminen maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta.* Rakentamislakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädetäisiin kuulemisesta ja tiedottamisesta maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvasta. Pykälän *1 momentin* mukaan kunnan tehtävänä olisi ilmoittaa maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksen vireille tulosta sekä kuulla naapureita ja niitä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin rakentamishanke voisi huomattavasti vaikuttaa. Luvan hakija voisi halutessaan esittää selvityksen naapureiden kuulemisesta. Tällöin viranomaisen arvioisi selvityksen luotettavuuden hallintolakia noudattaen.

Seveso III -direktiivissä korostetaan sen tärkeyttä, että yleisöllä, jota asia koskee, olisi hyvissä ajoin ja riittävän tiedoin mahdollista esittää direktiivin soveltamisalaan kuuluvasta tuotantolaitoksesta mielipide. Tämän vuoksi pykälän *2 momentin* mukaan kunnan olisi lisäksi varattava kunnan jäsenille ja yleisölle, jota asia koskee, tilaisuus esittää mielipiteensä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta. *Yleisö ja yleisö, jota asia koskee*, on määritetty kemikaaliturvallisuuslain 6 §:ssä kohdissa 22 ja 23. Kunnan olisi varattava kunnan jäsenille ja osallisille tilaisuus esittää mielipiteensä riippumatta siitä, sovellettaisiinko hankkeeseen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia vai ei.

On tärkeää, että Seveso III-direktiivin tarkoittamalla tavalla kunta aktiivisesti itse edesauttaa onnistuneen mielipidemahdollisuuden luomista muun muassa siten, että tarvittavat asiakirjat ovat yleisölle saatavilla. Yhtä lailla olisi kuitenkin tärkeä myös ottaa asiassa huomioon, että kunta ei saisi täyttäessään kuulemiseen ja tiedottamiseen liittyviä velvoitteitaan jakaa vastaanottamiaan tuotantolaitoksen rakentamiseen ja toimintaan liittyviä salassa pidettäviä tietoja. Tässä tapauksessa merkitykselliset kohteet olisivat esimerkiksi tuotantolaitokset, jotka liittyvät puolustusvalmiuteen varautumiseen. Tietojen jakaminen olisi niiltä osin kiellettyä, kuin on välttämätöntä sen turvaamiseksi, ettei vahingoiteta tai vaaranneta maanpuolustuksen etua.

Laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §:n kohdassa 10 säädetään salassa pidettävistä viranomaisten asiakirjoista seuraavasti: salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, asiakirjat, jotka koskevat sotilastiedustelua, puolustusvoimien varustamista, kokoonpanoa, sijoitusta tai käyttöä taikka muuta sotilaallista maanpuolustusta taikka maanpuolustusta palvelevia keksintöjä, rakenteita, laitteita tai järjestelmiä taikka maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita taikka puolustusvalmiuteen varautumista, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vahingoita tai vaaranna maanpuolustuksen etua. Salassapito voisi olla perusteltua myös tilanteissa, joissa kansainvälisistä tietoturvasuhteista annettussa laissa (588/2004) säädettyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät. Asiaan liittyy keskeisesti se, että SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi. Eli maanpuolustukselle tärkeistä syistä Seveso III-direktiivin velvoitteista voitaisiin tarvittaessa poiketa myös SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla, vaikka kyse onkin siviilitoiminnassa olevasta tuotantolaitoksesta.

Pykälän 3 momentin mukainen luvan hakijan velvoite tiedottaa lupahakemuksen vireilläolosta rakennuspaikalla koskisi myös maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa. Luvan hakijalla tarkoitettaisiin lain 43 c §:n mukaisen sijoittamisluvan hakijaa, eli käytännössä lähtökohtaisesti rakentamishankkeeseen ryhtyvää, sillä sijoittamislupaa voitaisiin käyttää rakentamishankkeeseen ryhtyvän sitä pyytäessä.

Pykälän 4 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kuulemisesta ja tiedottamisesta samoin kuin muidenkin lupamuotojen osalta.

67 a §. *Lausunto puhtaasti siirtymän tai maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta.* Pykälään lisättäisiin 2 momentti, jossa säädettäisiin lausunnon pyytämisestä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta. Pykälän 2 momentin mukaan kunnan olisi pyydettävä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta lausunto puolustusministeriöltä, maakunnan liitolta, hyvinvointialueen pelastusviranomaiselta sekä niiltä valtion viranomaisilta, joiden toimialaa lupahakemus merkittävästi koskee.

Lausunto olisi pykälän 2 momentin mukaan pyydettävä puolustusministeriöltä. Tämän pykälän mukaisessa lausunnossa olisi kyse luonteeltaan erilaisesta lausunnosta, joka liitetään 43 c §:n mukaisesti sijoittamislupahakemukseen. Tässä kohdin lausunto koskisi lähinnä sijoittamisen edellytysten toteutumista tai tarvittaessa hankkeeseen liittyviä maanpuolustuskäsitteitä, kuten esimerkiksi laitoksen sijaintiin liittyvä uhka-arvio sekä mahdollisuus turvata tuotannon jatkuvuus myös kriisi- ja sota-aikana.

Lisäksi esityksen mukaisesti tulisi pyytää lausunto hyvinvointialueen pelastusviranomaiselta. Lausuntomenettelyn pääasiallinen tarkoitus olisi varmentaa pelastustoiminnan toimintaedellytykset. Lausunto kattaisi siten ensisijaisesti onnettomuustilanteiden hoitamiseen

ja onnettomuuksissa toimimiseen liittyviä seikkoja. Näitä voisi tapauskohtaisesti liittyä muun muassa toimintavalmiuteen, saavutettavuuteen, pelastusteihin, opasteisiin, paloturvallisuustekniikkaan sekä vastaaviin seikkoihin. Lausunnossa ei olisi siis kyse niinkään rakentamisen olennaisista teknisistä vaatimuksista eli esimerkiksi siitä, millainen paloilmoitin tai savunpoisto rakennuksessa tulisi olla.

Lisäksi kunnan olisi pyydettävä lausunto myös muilta sellaisilta valtion viranomaisilta, joiden toimialaa lupahakemus merkittävästi koskee. Lausuntopyyntö saattaisi tapauksen mukaan koskea merkittävästi esimerkiksi Turvallisuus- ja kemikaalivirastoa, koska kemikaaliturvallisuuslain 23 §:n mukaan vaarallisen kemikaalin laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa vain Turvallisuus- ja kemikaaliviraston luvalla. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lausunnon osalta olisi otettava kuitenkin huomioon, että tämän pykälän perusteella esitettävä lausunto ei tarkoittaisi sitä, että rakennuspaikalle tehtävälle tuotantolaitokselle saisi suoraan kemikaaliturvallisuusluvan. Sijoittamisen edellytyksiä kemikaaliturvallisuuslain näkökulmasta ei voida ennakoida tai antaa asiasta ennakkollista hyväksyntää kemikaaliturvallisuusluvalle. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston arvio voisi koskea esimerkiksi sitä, sopisiko toinen rakennuspaikka kahdesta vaihtoehdosta paremmin tuotantolaitokselle kuin toinen, mikäli on esitetty useampaa vaihtoehtoa. Lisäksi esimerkiksi lupa- ja valvontaviraston lausunto voisi olla tapauksen mukaan perusteltu, sillä kyseisen viraston vastuulla on muun muassa luonnonsuojelulain valvonta.

68 a §. *Määräaika rakentamislupahakemuksen käsittelylle ja seuraamukset määräajan laiminlyömisestä.* Pykälään lisättäisiin viittaus myös lain 43 c §:n tarkoittamaan maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaan, minkä seurauksena hakemuksen käsittelyn määräaikaan ja seuraamuksiin määräajan laiminlyömisestä sovellettaisiin lähtökohtaisesti samoja säännöksiä, kuin mitä puhtaan siirtymän sijoittamislupaa koskien sovelletaan. Pykälän *1 momentin* mukaan rakennusvalvontaviranomaisen olisi ratkaistava maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksen kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun lupaa koskeva hakemus liitteineen on vireillä pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan kuuden kuukauden käsittelyn määräaika käytännössä tarkoittaisi priorisointia: kunnan tulisi käsitellä kiireellisesti maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen hakemus.

Tarkoitus olisi myös maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan osalta noudattaa samoja lähtökohtia, kuin mitä on esitetty puhtaan siirtymän sijoittamisluvasta hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi rakentamislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 101/2024). Kuten edellä mainitussa hallituksen esityksessä on todettu, rakennusvalvonnan käsittely kattaisi kaikki hakemuksen valmistelun toimenpiteet, joissa rakennusvalvonta on prosessin omistajana. Jos luvan käsittelyyn liittyy varsinaisesta lupaprosessista irrallisia prosesseja, kuten esimerkiksi kesken oleva YVA-menettely, luonnon- tai rakennusuojeluun tai muu erillislakien vaatimukseen liittyvä prosessi, ne otetaan tarvittaessa huomioon määräaika laskettaessa. Määräaika kattaa kaikki lausunnot, jota päätöksentekijä hankkii oman päätöksentekonsa tueksi esimerkkinä kaupungin sisäiset ja hyvinvointialueen pelastusviranomaisen lausunnot. Näiden osalta rakennusvalvonnalla on prosessin omistajana velvollisuus kiirehtiä lausuntoja erityisesti, jos ne ovat pakollisia luvan käsittelylle. Vastaavalla tavalla, kuin edellä mainitussa hallituksen esityksessä on esitetty, myöskään mahdolliset sisäisten toimielinten käsittelyt tai käsittelyajat eivät ole peruste määräajan pidentämiselle, kun kyse on eräiden maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamisluvan käsittelystä. Suurissa kaupungeissa on lupapäätäjillä tai esittelijöillä yleensä riittävä pätevyys lupahakemuksen käsittelyyn itsenäisesti.

Rakentamislain 61 §:n mukaan rakentamislupahakemukseen on liitettävä rakennuskohteesta ja sen laajuudesta riippuen lainkohdan mukaiset liitteet. Lupahakemuksesta ja toimitetuista liitteistä ilmenee lähtökohtaisesti lupakäsittelylle tarpeelliset tiedot. Vaadittavien rakennuskohdekohtaisten liitteiden määrä on varsin vakiintunut. Määräaika alkaisi kulua, kun kaikki pakolliset liitteet on toimitettu rakennusvalvontaan. Epäselvissä tilanteissa hakijan on syytä todeta, milloin tarvittavat liitteet on toimitettu ja määräajan laskenta alkaa. Samoin rakennusvalvonnan on joutuisasti ilmoitettava, mikäli jokin välttämätön liite puuttuu.

Rakennusvalvonta voi vaatia perustellusta syystä täydentämään hakemusta tai sen liitteitä. Lisäksi rakennusvalvonta voi perustellusta syystä pistokoeluonteisesti pyytää toimitettuihin asiakirjoihin täydennyksiä tai erityisestä syystä pyytää myös täydentäviä liitteitä. Nämä pyynnöt eivät kuitenkaan pysäyttäisi määräajan kulumista, elleivät pyynnöt ole olennaisia lupahakemuksen käsittelyn jatkamisen kannalta.

Pykälän 2 momentin mukaan lupahakemuksen käsittelyn viivästyminen olisi kunnan omaaloitteisesti palautettava rakentamislupamaksusta 20 prosenttia kultakin viivästyksen kuukaudelta, jollei viivästyminen ole aiheutunut hakijasta. Lupamaksu määrätään yleensä taksaan perustuen rakentamislupapäätöksen yhteydessä. Kunnan olisi omaaloitteisesti suoritettava palautus, ellei viivästyminen ole aiheutunut hakijasta. Kunta voisi myös huomioida viivästyksen aiheuttaman maksunpalauttamisen alentamalla lupamaksua laskutuksen yhteydessä. Näyttö siitä, että viivästyminen on johtunut hakijasta, olisi rakennusvalvonnalla.

Usein hakija itse pyytää hakemuksen keskeytystä. Hakijasta riippuvan muun syyn tulee olla niin olennainen, että rakennusvalvonta ei milloinkaan osin ole voinut jatkaa lupahakemuksen käsittelyä.

Käsittelyn määräaikaan saattaa vaikuttaa tulevaisuudessa nyt neuvotteluvaiheessa oleva Euroopan komission aloite, COM (2025) 821 final. Aloite liittyy nimenomaisesti puolustusvalmiutta koskevien hankkeiden lupamenettelyiden nopeuttamiseen. Asetusluonnoksen 5 artiklassa säädettäisiin suoraan lupamenettelyn kestosta.

75 a §. *Puhtaan siirtymän ja maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan vaikutusten arviointi.* Pykälään lisättäisiin viittaus myös lain 43 c §:n tarkoittamaan maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaan, minkä seurauksena vaikutusten arviointiin siitä sovellettaisiin samoja säännöksiä, kuin mitä puhtaan siirtymän sijoittamislupaa koskien sovelletaan. Rakentamislain 75 a §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan yhteydessä rakentamishankkeeseen ryhtyvän velvollisuutena olisi selvittää kaavoitusta vastaavasti suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset ihmisten elinoloihin ja elinympäristöön, maa- ja kallioperään, veteen, ilmaan ja ilmastoon, kasvi- ja eläinlajeihin, luonnon monimuotoisuuteen ja luonnonvaroihin, alue- ja yhdyskuntarakenteeseen, yhdyskunta- ja energiatalouteen sekä liikenteeseen, kaupunkikuvaan, maisemaan, kulttuuriperintöön ja rakennettuun ympäristöön sekä elinkeinoelämän toimivan kilpailun kehittymiseen. Vaikutusten arviointi olisi yhtä kattavaa kuin kaavoituksen yhteydessä. Vaikutusten arvioinnin laajuus riippuisi selvitetävän hankkeen laajuudesta. Mitä suurempi hanke, sitä laajemmat vaikutusten arvioinnit vaadittaisiin. Jos kysymyksessä on ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu hanke, sen ympäristövaikutukset arvioidaan noudattaen tämän lain 75 §:ää.

179 b §. *Valitusoikeus maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvasta.* Rakentamislakiin lisättäisiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin valitusoikeudesta maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvasta. Valitusoikeuksien lähtökohtana on luvan, ei kaavan mukainen valitusoikeus. Valitusoikeus ehdotetaan

säädettäväksi siten, että on otettu huomioon Seveso III -direktiivin vaatimukset. Valitusoikeus olisi naapureiden lisäksi myös muilla, joiden kiinteistön käyttöön päätös voisi olennaisesti vaikuttaa sekä kaikilla, joiden oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaisi. Valitusoikeus olisi kunnalla ja naapurikunnalla, jonka maankäytön suunnitteluun päätös vaikuttaisi. Valitusoikeus olisi myös Lupa- ja valvontavirastolla sekä muulla viranomaisella toimialaansa kuuluvissa asioissa.

Seveso III -direktiivin mukaisesti valitusoikeus olisi yleisöllä, jota asia koskee. Tämä kattaisi, kemikaaliturvallisuuslain 6 §:n kohtien 22 ja 23 määritelmien mukaisesti yleisön, johon tuotantolaitokseen liittyvä onnettomuus vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa, ja yleisön, jonka etua asiaa koskeva päätös koskee, sekä niitä rekisteröityjä yhdistyksiä ja säätiöitä, joiden tarkoituksena on luonnon-, ympäristön- tai terveydensuojelun edistäminen alueella, jota päätös koskee. Yleisö kattaisi niin luonnolliset henkilöt, luonnollisten henkilöiden yhteenliittymät, oikeushenkilöt ja yhteisöt. Asianosaisia ei ole mahdollista ennakolta yksilöidä, mutta onnettomuus vaikuttaisi tai todennäköisesti vaikuttaisi esimerkiksi tuotantolaitoksen lähialueiden kiinteistöjen omistajiin ja tuotantolaitoksen suuronnettomuusvaaran vaikutuspiirissä oleviin asukkaisiin.

186 a §. *Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen rakentamisen aloittaminen ilman lainvoimaista poikkeamislupaa.* Rakentamislain mukainen mahdollisuus aloittaa rakennustyö tai muu toimenpide luvan lainvoimaisuutta odottamatta on ollut yleisesti käytetty keino rakentamisen jouduttamiseksi. Rakentamislain 186 §:ssä säädetään siten, että rakentamislupa voidaan myöntää lainvoimaa vailla olevan poikkeamisluvan perusteella. Rakentamisluvassa on kuitenkin tällöin lain mukaan määrättävä, ettei rakentamista saada aloittaa ennen kuin poikkeamislupa on tullut lainvoimaiseksi. Tähän pääsääntöön olisi tarkoitus ehdotuksen mukaisesti lisätä poikkeus niiltä osin, kun kyse olisi 43 c §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettusta maanpuolustukselle tärkeästä tai maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämästä tuotantolaitoksesta. Eli poikkeusmenettely koskisi vain hyvin rajattua joukkoa rakentamishankkeita, joita tullaan rakentamaan Suomessa harvoin. Tavoitteena olisi pyrkiä maanpuolustuksellisesti varautumaan siten, että rakentamislain mukainen menettely olisi mahdollisimman sujuva esityksen mukaisten tuotantolaitosten osalta, kun tilanne sitä vaatii. Tässä pykälässä tarkoitettu oikeus rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan voitaisiin myöntää riippumatta siitä, onko tuotantolaitokselle myönnetty 43 c §:ssä tarkoitettu maanpuolustuksellisesti tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa vai ei. Päätös olisi mahdollista tehdä perustellusta syystä, esimerkiksi tässä pykälässä tarkoitettujen tuotantolaitosten kohdalla korostuu niiden kriittinen merkitys maanpuolustukselle ja maanpuolustukseen varautumiselle.

Pykälän 1 momentin mukaan, jos rakentamislupa myönnetään lain 186 §:n mukaisesti lainvoimaa vailla olevan poikkeamisluvan perusteella lain 43 c §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle tuotantolaitokselle, voisi kunnan rakennusvalvontaviranomainen perustellusta syystä myöntää rakentamislupapäätöksen yhteydessä, 186 §:ssä säädetystä poiketen, oikeuden rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin poikkeamislupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman edellyttäen, ettei päätöksen täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttämäksi.

Poikkeusmahdollisuus koskisi ensinnäkin lain 43 c §:n 1 momentin 1 kohdan tarkoittamia tuotantolaitoksia. Tässä kohdassa viitatuilla tuotantolaitoksella tarkoitettaisiin nimenomaisesti maanpuolustukselle tärkeää vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavaa, käsittelevää tai varastoivaa tuotantolaitosta. Siitä, mitä tarkoitettaisiin *vaarallisella kemikaalilla, räjähteellä ja tuotantolaitoksella* säädetään tarkemmin kemikaaliturvallisuuslain 6 §:ssä. Kemikaaliturvallisuuslakiin ehdotetaan lisäksi lisättävän maanpuolustukselle tärkeän

tuotantolaitoksen määritelmä: *maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos* olisi tuotantolaitos, joka olisi muu kuin Puolustusvoimien hallinnassa oleva tuotantolaitos, ja puolustusministeriö on katsonut tuotantolaitoksella olevan maanpuolustukselle olennainen merkitys. Muut kuin puolustusvoimien hallinnassa olevat tuotantolaitokset ovat siviilitoiminnassa olevia tuotantolaitoksia. Tässä esityksessä ehdotettua menettelyä voitaisiin siten soveltaa ainoastaan siviilitoiminnassa olevaan tuotantolaitokseen, esimerkiksi Puolustusvoimien kumppaneina toimivaan maanpuolustukselle tärkeään tuotantolaitokseen. Edellä esitetty rajausta perustuisi rakentamislain 1 §:ään, jonka mukaan Puolustusvoimien valtion kiinteistövarallisuuteen luettaviin tai muutoin valtion käyttöä palveleviin, välittömästi puolustustarkoituksiin liittyviin rakennus- tai rakentamiskohteisiin ei sovelleta rakentamista koskevia lupia koskevia säännöksiä. Maanpuolustukselle tärkeä siviilitoiminnassa oleva tuotantolaitos voisi olla tapauskohtaisesti esimerkiksi aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan liittyvä tuotantolaitos, jonka toiminta tukisi maanpuolustusta tai olisi muutoin tarpeellinen keskeisten turvallisuusetujen turvaamiseksi. Tarkoituksena olisi sujuvoittaa maanpuolustuksellisesti tärkeiden siviiliomisteiden tuotantolaitosten rakentamista, sillä niiden kohdalla korostuu kriittinen merkitys maanpuolustukselle ja maanpuolustukseen varautumiselle.

Poikkeusmahdollisuus koskisi toiseksi lain 43 c §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittamia tuotantolaitoksia. Tavoitteena olisi ennakolta varautua siten, että ulotettaisiin tässä pykälässä säädetty poikkeusmahdollisuus rakentamisen aloittamista koskien myös sellaiselle maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämälle tuotantolaitokselle, jolla olisi puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle. Onkin hyvin mahdollista, että syntyisi tarve rakentaa jokin muu maanpuolustuksellisesti tärkeä tuotantolaitos kuin kemikaali- tai räjähdetehdas. Lausunnoissa nousi esiin esimerkkinä tilanne, jossa Itämeren meriliikenteen häiriintyessä vaikkapa vakavan hybrdivaikuttamisen vuoksi taikka tuotantolaitokseen kohdistuneen terroriteon takia joutuisimme tilanteeseen, että välttämätön valmiusrakentaminen vaikeutuisi rakennustuotteiden heikon saatavuuden takia. Tapaukset voisivat olla hyvin erilaisia, mutta kyseessä voisi olla esimerkiksi linnoitustöissä tarvittavia rakennustuotteita valmistavan tehtaan sijoittuminen, miehittämättömiin ilma-aluksien käsittelyyn liittyvä laitos taikka rajaturvallisuuteen liittyvä hanke. Tuotantolaitokset kattaisivat myös käsittelyyn ja varastointiin liittyvät laitokset. Perustelut on esitetty tarkemmin lain 43 c §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siten, että muutoksenhakutuomioistuimien voisi valituksesta kumota tämän pykälän nojalla rakentamisluvassa myönnetyn oikeuden rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin poikkeamislupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman tai muuttaa sitä tai muutoinkin kieltää lupapäätöksen täytäntöönpanon. Muutoksenhakutuomioistuimen toimivalta ei riippuisi siitä, pidetäänkö aloittamisoikeutta koskevaa vaatimusta valitusasiana vai pääasiaan liittyvänä täytäntöönpanon kielto- tai keskeyttämiskysymyksenä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siten, että hallinto-oikeuden päätöksestä tämän tarkoitettussa asiassa saisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain pääasian ratkaisusta tehtävän valituksen yhteydessä.

Jotta päätöksen täytäntöönpano ei tekisi muutoksenhakua hyödyttämäksi, olisi luvanhakijan asetettava pykälän 2 momentin mukaan hyväksyttävä vakuus rakennuspaikan ennallistamiseen sekä muiden haittojen, vahinkojen ja kustannusten korvaamisesta, jotka päätöksen kumoaminen tai luvan muuttaminen voi aiheuttaa. Vakuuden suuruus voisi olla nouseva rakennusvaiheittain siltä varalta, että valitusprosessi kestää pitkään ja rakentamishankkeeseen ryhtyvä haluaa oikeuden rakentaa rakennus kokonaan valmiiksi. Tällöin ei tarvitsisi asettaa vakuutta kuin kulloinkin tehtävän rakennusvaiheen mukaisesti. Vakuus tulisi määritellä niin suureksi, että rakennuspaikka voidaan sillä tarvittaessa ennallistaa, jos lupapäätös kumotaan tai sitä

muutetaan. Vakuuden suuruutta harkittaessa olisi otettava huomioon vaara päätöksen kumoamisesta, ja vakuuden suuruuden tulisi kattaa ennallistaminen mukaan lukien purkaminen sekä siitä syntyvien jätteiden käsittely. Luvan hakijalla tarkoitettaisiin pääasiallisesti rakentamishankkeeseen ryhtyvää. Vakuuden asettamisvelvollisuus ei koskisi valtiota, kuntaa eikä kuntayhtymää.

Pykälän 2 *momentin* mukaan kunnan rakennusvalvontaviranomaisen olisi pyydettävä luvan hakemisen yhteydessä lausunto puolustusministeriöltä. Lausunnon avulla osoitettaisiin se, että kyseessä olevaa siviiliomisteista tuotantolaitosta voitaisiin pitää maanpuolustuksen kannalta olennaisen tärkeänä siten, kuin rakentamislain 43 c §:n 1 ja 2 kohdissa edellytettäisiin. Lausunnon antamista ja sitä, mitä tarkoitettaisiin sillä, että tuotantolaitosten olisi maanpuolustuksen tai maanpuolustuksen varautumistarkoituksen kannalta olennaisen tärkeä, on avattu tarkemmin 43 c §:n säännöskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän 3 *momentin* mukaan oikeus rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen voitaisiin edellä esitettyjen edellytysten täytyessä myöntää myös valitusajan kuluessa tai 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erikseen tehdystä hakemuksesta. Päätös olisi tehtävä ilman tarpeetonta viivytystä. Edellytykset olisi täytettävä. Ensinnäkin päätös olisi mahdollista tehdä perustellusta syystä. Toiseksi päätöksen täytäntöönpano ei saisi tehdä muutoksenhakua hyödyttömäksi, mikä tarkoittaisi ensi sijassa sitä, että luvanhakija, eli rakentamishankkeeseen ryhtyvä, olisi asettanut hyväksyttävän vakuuden. Lisäksi myös näissä tilanteissa olisi pyydettävä lausunto puolustusministeriöltä. Pykälän 3 *momentin* mukaan päätöksen antamiseen sovelletaan, mitä rakentamislain 70 §:ssä säädetään koskien kuulutusmenettelyä. Oikeudesta aloittaa rakennustyöt olisi välittömästi ilmoitettava hallinto-oikeudelle sekä muutosta hakeneille. Se, joka on valittanut pääasiassa tehdystä päätöksestä, saisi hallinto-oikeudessa vaatia tässä momentissa tarkoitettua ratkaisua kumottavaksi tai muutettavaksi ilman, että hänen olisi siitä erikseen valitettava. Muutoksenhausta olisi muutoin voimassa, mitä 1 momentissa säädetään.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta annetun asetuksen (685/2015) 33 §:ssä säädetään vähäisestä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista tehtävän ilmoituksen sisällöstä ja ajankohdasta. Ilmoituksen liitteisiin täydennettäisiin tiedot esitetyistä uusista asiakirjoista liittyen maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitoksien ilmoituksen käsittelyyn. Tällaisia uusia asiakirjoja olisivat 25 b §:n mukainen puolustusministeriön antama lausunto ja rakentamislain 43 c §:n mukainen maanpuolustuksellisesti tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamislupa.

Pelastuslain (379/2011) 48 §:n mukaan pelastuslaitoksen on laadittava onnettomuuden varalle ulkoinen pelastussuunnitelma yhteistyössä asianomaisen toiminnanharjoittajan kanssa alueilla, joilla on tuotantolaitos, josta toiminnanharjoittajan tulee laatia vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden turvallisuudesta annetun lain 30 §:n 1 momentissa tai 62 §:n 1 momentissa tarkoitettu turvallisuusselvitys. Ulkoisista pelastussuunnitelmista annetun sisäministeriön asetuksen (1286/2019) 8 §:ää muutettaisiin, jotta tiedottamiseen esitetyt poikkeukset koskisivat maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavien puolustushallinnon tuotantolaitoksien ulkoisten pelastussuunnitelmien lisäksi myös ehdotettuja maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lakiehdotukset tulisivat voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on eduskunnassa hyväksytty.

Rakentamislain muutoksella 43 c, 46 b, 63 b, 67 a, 68 a, 75 a ja 179 b §:ssä säädettyä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa sekä lain 186 a §:ssä säädettyä mahdollisuutta myöntää oikeus rakentamisen aloittamiseen ilman lainvoimaista poikkeamislupaa sovellettaisiin sellaiseen tuotantolaitokseen, jota koskevan rakentamislupahakemuksen käsittely on vireillä rakennusvalvontaviranomaisessa tämän lain voimaan tullessa tai tulee vireille lain voimaantulon jälkeen.

10 Toimeenpano ja seuranta

Ehdotus ei vaadi erityisiä toimeenpanoa koskevia toimia kemikaaliturvallisuuslakia ja rakentamislakia koskevien muutosten osalta. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tai pelastusviran-omaisten lupa- ja ilmoituskäsittely tapahtuu vastaavanlaisesti kuin aikaisemminkin lukuun ottamatta puolustusministeriön lausunnon käsittelyä silloin, kun käsitellään maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupahakemusta tai ilmoitusta. Lisäksi tuotantolaitoksen sijoittamisessa huomioidaan maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa.

Lakimuutosten toimivuutta seurataan työ- ja elinkeinoministeriössä, ympäristöministeriössä ja puolustusministeriössä.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys ei ole riippuvainen muista esityksistä.

11.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esityksessä ei ehdoteta uusia valtion talousarvioon vaikuttavia resursseja.

12 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Ehdotettuihin säännöksiin liittyvät keskeiset perusoikeudet ovat perustuslain 20 §:n vastuu ympäristöstä (jäljempänä *ympäristöperusoikeus*) ja 21 § oikeusturva.

Perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Säännöksellä on läheinen yhteys perustuslain 2 §:n 2 momenttiin, jonka nojalla kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen (PeVL 15/2004 vp, s. 3/I). Perustuslain 20 §:n 2 momentin on katsottu merkitsevän perustuslaillista toimeksiantoa ympäristölainsäädännön kehittämiseksi siten, että ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon laajennetaan (PeVL 38/1998 vp, s. 2/I). Myös muutoksenhakua voidaan pitää osana perustuslain 20 §:n 2 momentissa turvattuja osallistumisoikeuksia (PeVL 29/2017 vp, s. 4). Jokaisella on perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan lailla. Perustuslain 21 §:n säännökset eivät estä säättämästä lailla vähäisiä poikkeuksia niissä turvattuihin oikeuksiin, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin

kyseessä olevan oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (PeVL 16/2019 vp, s. 3, PeVL 68/2014 vp, s. 3/I).

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupamenettelyssä ja maanpuolustukselle tärkeää tuotantolaitosta koskevassa lupamenettelyssä varataan asianosaisille ja laajasti yleisölle, jota asia koskee, mahdollisuus esittää mielipiteensä sekä oikeus hakea muutosta. Menettelyssä täten varmistetaan perustuslain 20 §:n edellyttämällä tavalla mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon ja oikeus muutoksenhakuun.

Perustuslain 121 §:ssä säädetään kunnallisesta ja muusta alueellisesta itsehallinnosta. Pykälän mukaan Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua asukkaiden itsehallintoon. Kuntien hallinnon yleisistä perusteista ja kunnille annettavista tehtävistä säädetään lailla. Alueidenkäytön suunnittelu on keskeinen osa kunnallista ja kunnan asukkaiden itsehallintoa. Kuntien rooli alueidenkäyttöä koskevissa asioissa on vahva, kunta päättää alueellaan kaavoituksen lisäksi rakentamisen sijoittumisesta rakentamisen lupamenettelyiden ja poikkeamismenettelyiden kautta. Kunta vastaa rakentamislakiin lisättäväksi ehdotetun maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupamenettelystä ja muun muassa tähän lupamenettelyyn kuuluvasta alueidenkäyttöisten edellytysten täyttymisestä. Perustuslakivaliokunta on todennut perustuslain 121 §:n 1 momentin keskeisenä sisältönä olevan, ettei tavallisella lailla voida puuttua itsehallinnon keskeisiin ominaispiirteisiin tavalla, joka asiallisesti ottaen tekisi itsehallinnon merkityksettömäksi (PeVL 20/2013 vp, s. 6/II, PeVL 26/2017 vp). Ehdotettu sijoittamislupamenettely rajoittaa hieman kuntien mahdollisuutta päättää alueen käytöstä kaavoituksen keinoin ja tietyin osin heikentää mahdollisuutta alueidenkäytön suunnitelmalliseen kehittämiseen, sillä sijoittamislupaa on sovellettava luvan hakijan niin pyytessä. Toisaalta sijoittamislupa on tarkoitettu hyvin harvalle joukolle rakennuksia, joiden osalta olisi tarkoituksena ennakolta varmistaa, että maanpuolustukselliselle tärkeiden laitosten sujuvoittaminen ja rakentaminen olisi tarpeen ilmetessä mahdollisimman sujuvaa. Koska sijoittamislupamenettely on tarkoitettu sovellettavaksi rajatulle joukolle maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia, kaavoituksen ollessa edelleen pääsääntö, voidaan rajoituksen katsoa olevan luonteeltaan sellainen, että rakentamislakiin ehdotetut säännökset täyttävät PL 121 §:n vaatimukset.

Ehdotettujen rajoitusten perusteena on maanpuolustuksen toimintaedellytysten varmistaminen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt aiemmassa käytännössään maanpuolustusta ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen kiinnittyviä tavoitteita hyväksyttävänä syinä perusoikeuksien rajoittamiselle (esim. PeVL 51/2006 vp s. 6, PeVL 57/2018 vp s. 2) ja rajoittaa perustuslain 20 ja 21 §:ssä turvattuja oikeuksia (PeVL 29/2020 vp s. 2).

Kemikaaliturvallisuuslakiin ja rakentamislakiin esitettyjen muutosten tarkoituksena on huomioida laeissa maanpuolustukselle tärkeät vaarallisia kemikaaleja ja räjähteitä valmistavat, käsittelevät ja varastoivat tuotantolaitokset koskien niiden sijoittamista, lupa- ja ilmoitusmenettelyä sekä tiedoksiantovelvoitteita. Muutoksissa ei esitetä poikettavan kemikaaliturvallisuuslain mukaisten tuotantolaitosten turvallisuusvaatimuksista ja tuotantolaitoksen sijoittamisesta tulisi edelleen huomioida toiminnan vaikutukset ulkopuoliseen toimintaan sekä ihmisten terveyteen ja ympäristöön kohdistuvien seurausten rajoittamiseksi. Vaikka esityksessä ehdotetaan kemikaaliturvallisuuslaissa tietojen saannin rajoittamista yleisölle sekä rakentamislaisissa muutoksenhakuoikeuteen vaikuttavaa rakennustyön aloittamisoikeutta sellaisen poikkeamislupaperusteella, joka ei ole vielä lainvoimainen, ehdotetut rajoitukset ovat mahdollisimman vähäisiä, tarkkarajaisia, täsmällisiä sekä oikeasuhtaisia. Rajoitukset tehdään yleisen edun ja kansallisen turvallisuuden vuoksi ja ne liittyvät suoraan maanpuolustuksen etuihin.

Tiedonsaantiin koskevia rajoituksia sisältyy kemikaaliturvallisuuslain muuttamisesta annetun ehdotuksen 31 sekä 32 §:ään. Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toimintaan liittyen on mahdollista, että sen yhteydessä annetaan tai laaditaan salassa pidettäviä tietoja. Nämä voivat liittyä esimerkiksi tuotantolaitoksen toiminnassa, käytettäviin raaka-aineisiin ja niiden määriin tai laitoksen turvajärjestelyihin. Olennaista on arvioida, voiko tietojen päätyminen ulkopuolisten käsiin aiheuttaa vahinkoa tai vaarantaa maanpuolustuksen etua. Edellä mainituissa säännöksissä rajoitusperuste on kytketty viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisten tietojen tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädettyjen asiakirjan salassapitoa koskevien edellytysten täyttymiseen. Rajoituksia tulee arvioida myös välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden kannalta. Tietojen suojaamisella pyritään välttämään niiden pääsy asiattomien käsiin, koska tämä voisi mahdollistaa maanpuolustukselle tärkeään laitokseen kohdistuvat haitalliset vaikutusyritykset. Tietojen julkisuutta voidaan ehdotuksen mukaan rajoittaa vain silloin, kun sille on hyväksyttävä peruste. Pääosin tuotantolaitoksen rakentamista koskeva tieto on julkista.

Rakentamislain muuttamisesta annetun lakiehdotuksen 186 a §:ään sisältyy säännös, joka ei suoraan puutu perustuslain 21 §:ssä mainittuun oikeuteen hakea muutosta tuomioistuimessa, mutta käytännössä kuitenkin vaikuttaa oikeusturvan toteutumiseen. Esityksen mukaan kunnalla olisi mahdollisuus rakentamislupapäätöksen yhteydessä myöntää oikeus rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin poikkeamislupaa, jonka perusteella rakentamislupa on myönnetty, koskeva päätös on saanut lainvoiman, kun kyse on maanpuolustukselle tärkeästä tai maanpuolustuksen varautumisen kannalta olennaisen merkityksellisestä tuotantolaitoksesta. Edellytyksenä olisi kuitenkin, että päätöksen täytäntöönpano ei saisi tehdä muutoksenhakua hyödyttämäksi. Luvanhakijan olisi asetettava hyväksyttävä vakuus rakennuspaikan ennallistamiseen sekä muiden haittojen, vahinkojen ja kustannusten korvaamisesta, jotka päätöksen kumoaminen tai luvan muuttaminen voi aiheuttaa. Riittävä vakuus varmistaisi sen, että asianosaisten muutoksenhausta ei käytännössä muodostuisi hyödytöntä, jolloin myöskään heidän oikeusturvansa ei vaarantuisi. Kyseessä olisi hyvin rajattu joukko maanpuolustuksen näkökulmasta kriittisiä tuotantolaitoksia, joita poikkeusmahdollisuus rakentamisen aloittamiseen esityksen mukaan koskisi.

Oikeusturvaa koskeva rajoitus liittyy tarpeeseen luoda tietty maanpuolustukselle tärkeä tuotantokyky nopeassa aikataulussa esimerkiksi turvallisuusympäristön huonontuessa. Tällöin voi syntyä tilanne, jossa tietty tuotannollinen kyky tarvitaan maanpuolustuksen tueksi mahdollisimman nopeasti. Rakentamislupamenettelyyn sisältyvä valitusmahdollisuus ja nykyinen säännös siitä, että rakentamista ei saada aloittaa ennen kuin poikkeamislupa on tullut lainvoimaiseksi voi johtaa tilanteeseen, jossa tuomioistuimessa vireillä oleva valitus estää rakentamistöiden aloittamisen hyvinkin pitkäksi aikaa. Tämä voisi aiheuttaa tilanteen, jossa maanpuolustuksen kannalta tärkeän tuotantolaitoksen rakentaminen voitaisiin käytännössä estää valitusprosessin avulla. Ehdotettu säännös ei puuttuisi asianosaisten oikeuteen hakea muutosta, vaan estäisi sen, että esimerkiksi osana hybridi-vaikuttamista tehtävät valitukset voisivat käytännössä pysäyttää maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen rakentamisen. Huomioiden edellä mainittujen rajoituksen vähäinen luonne voidaan arvioida, että ne ovat esitettyssä muodossaan välttämättömiä ja oikeasuhteisia. Kansallinen turvallisuus on katsottu hyväksyttäväksi perusoikeuden rajoitusperusteeksi myös Euroopan Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä (mm. C-300/11, ZZ).

Ehdotetut muutokset eivät myöskään loukkaa kansainvälisiä sopimuksia ja ympäristötietodirektiiviä. Ehdotuksessa on tietojen saantia rajoitettu julkisuuslain mukaisesti, joka on ympäristötietodirektiivin mukainen. Kemikaaliturvallisuuslakia koskevissa

kansainvälisissä sopimuksissa on kansallista turvallisuutta koskevat poikkeukset, joiden nojalla ehdotetut muutokset voidaan tehdä kansalliseen lainsäädäntöön.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

**vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain
muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain
(390/2005) 6 §:n 24 kohta ja 128 a §:n 3 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 24 kohta laissa 1142/2016 ja 128 a §:n 3 momentti laissa
200/2017, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1142/2016, uusi 3 momentti, 6 §:ään,
sellaisena kuin se on laeissa 358/2015, 1142/2016, 1231/2021 ja 642/2022, uusi 25 kohta, lakiin
uusi 20 a ja 25 a— 25 c §, 31 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 358/2015, uusi 5 ja 6 momentti,
32 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 358/2015 ja 659/2018, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi
104 g § seuraavasti:

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan maanpuolustukselle tärkeisiin tuotantolaitoksiin, jollei tässä laissa
erikseen muuta säädetä.

6 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

24) *selluloidilla* ainetta, joka sisältää yli kuusikymmentä painoprosenttia nitrattua selluloosaa
sekä sen lisäksi kamferia;

25) *maanpuolustukselle tärkeällä tuotantolaitoksella* muuta kuin Puolustusvoimien
hallinnassa olevaa tuotantolaitosta, jolla puolustusministeriö on katsonut olevan
maanpuolustukselle olennainen merkitys.

20 a §

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan huomioon ottaminen

Mitä 20 §:ssä säädetään, ei sovelleta, jos maanpuolustukselle tärkeälle tuotantolaitokselle on
myönnetty rakentamislain 43 c §:n mukainen maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen
sijoittamislupa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen 23 a, 25 ja 59 §:ssä tarkoitettua lupaa tai ilmoitusta koskevaa päätöstä tehtäessä tulee ottaa huomioon tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettu sijoittamislupa.

25 a §

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupahakemuksen ja ilmoituksen käsittelyn ensisijaisuus

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto tai pelastusviranomainen käsittelee maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupahakemuksen tai ilmoituksen taikka toiminnan muutosta koskevan ilmoituksen ensisijaisena suhteessa muihin tämän lain mukaisiin lupahakemuksiin tai ilmoituksiin.

25 b §

Maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten lupa- ja ilmoitusmenettely

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään tuotantolaitoksen lupa- ja ilmoitusmenettelystä, puolustusministeriön tulee antaa toiminnanharjoittajan hakemuksesta lausunto toiminnanharjoittajalle, jos puolustusministeriö katsoo, että tuotantolaitos, jolle tämän lain mukaista lupaa haetaan tai josta tämän lain mukainen ilmoitus tehdään, on maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos. Puolustusministeriön on lausunnossaan annettava tiedot toiminnanharjoittajan salassa pidettävistä tiedoista.

Toiminnanharjoittajan on lisättävä 1 momentissa tarkoitettu lausunto maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen taikka maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen 23 §:n 3 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevaa muutosta koskevan lupahakemuksen tai ilmoituksen liitteeksi.

25 c §

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toimintaa koskevat muutokset

Puolustusministeriön tulee antaa ilmoitus Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle tai pelastusviranomaiselle sekä toiminnanharjoittajalle, jos tuotantolaitosta ei enää katsota maanpuolustukselle tärkeäksi tuotantolaitokseksi. Tuotantolaitoksen lupa- ja ilmoitusmenettelyssä sekä tuotantolaitosta koskevissa tiedoksiantovaatimuksissa ei sovelleta maanpuolustukselle tärkeää tuotantolaitosta koskevia säännöksiä sen jälkeen, kun puolustusministeriö on antanut asiaa koskevan ilmoituksensa.

31 §

Toiminnanharjoittajan tiedottamisvelvollisuus

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toiminnanharjoittaja saa rajoittaa puolustusministeriön lausunnon mukaisesti 1 momentin mukaisia yleisölle saatavilla olevia tietoja, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004) säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät.

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toiminnanharjoittaja saa jättää puolustusministeriön lausunnon mukaisesti antamatta yleisölle 2 momentissa tarkoitetut tiedot suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavista kemikaaleista, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetty asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät.

32 §

Turvallisuus selvityksen esillä pitäminen

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toiminnanharjoittaja saa rajoittaa puolustusministeriön lausunnon mukaisesti turvallisuus selvityksessä yleisölle annettavia tietoja, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetty asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät.

12 a luku

Lupa-asiasta kuuleminen ja tiedottaminen

104 g §

Tiedoksi anto ja kuuleminen maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten lupamenettelyssä

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupa-asian kuulemisessa ja tiedottamisessa noudatetaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetään asiakirjan salassapitoa koskevista edellytyksistä.

128 a §

Ilmoittaminen Euroopan komissiolle tuotantolaitoksista ja suuronnettomuuksista

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske puolustusvoimien sotilaalliseen toimintaan tarkoitettuja räjähteitä eikä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä sotilaallisissa harjoituksissa, harjoitusalueilla ja rauhanturvaoperaatioissa tapahtuvaa vaarallisten kemikaalien varastointia ja teollista käsittelyä eikä maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rakentamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rakentamislain (751/2023) 67 a §, 68 a §:n 1 momentti sekä 75 a §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale,
sellaisina kuin ne ovat, 67 a § laissa 809/2025 ja 68 a §:n 1 momentti sekä 75 a §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale laissa 897/2024, sekä
lisätään lakiin uusi 43 c, 46 b, 63 b, 179 b ja 186 a § seuraavasti:

43 c §

Eräiden maanpuolustukselle tärkeiden tuotantolaitosten sijoittamislupa

Rakentamisluvan hakijan niin pyytäessä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisen edellytysten olemassaolo on ratkaistava sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai sellaista yleiskaavaa, jossa on määrätty sen käyttämisestä rakentamisluvan myöntämisen perusteena, jos kyseessä on:

1) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 6 §:n 25 kohdassa tarkoitettu maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos; tai

2) maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämä tuotantolaitos, joka ei ole Puolustusvoimien hallinnassa, mutta jolla on puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua sijoittamislupaa (*maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa*) voidaan käyttää ainoastaan, jos tuotantolaitos sijaitsee alueella, jolla ei ole voimassa olevaa asemakaavaa.

Rakentamisluvan hakijan on liitettävä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemukseen 62 §:ssä tarkoitettut selvitykset. Lisäksi hakemukseen on liitettävä puolustusministeriön lausunto, jolla on osoitettu tuotantolaitoksella olevan olennainen merkitys maanpuolustukselle tai maanpuolustukseen varautumiselle.

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi poiketa maanpuolustukselle tärkeän sijoittamisluvan käsittelyssä rakennuspaikkaa ja sen kokoa koskevasta rakennusjärjestyksen määräyksestä.

46 b §

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan edellytykset

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan edellytyksenä on, että:

1) rakentaminen ei aiheuta merkittävää haittaa yleiskaavassa annettujen määräysten toteuttamiselle;

2) rakentaminen ei aiheuta merkittävää haittaa maakuntakaavassa osoitettujen valtakunnallisesti merkittävien liikenteen ja teknisen huollon verkostojen toteutumiselle;

3) rakentaminen ei aiheuta elinympäristön laadun sellaista merkityksellistä heikkenemistä, joka ei ole perusteltua sijoittamisluvan tarkoitus huomioon ottaen;

4) sijoittamisluvalla ei aseteta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuteta sellaista kohtuutonta haittaa, joka sijoittamisluvalla asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää;

- 5) rakennuspaikka on sijainniltaan sellainen, että se mahdollistaa myös tarvittavat varoalueet;
- 6) rakennuspaikalla ei ole tulvan, sortuman tai vyörymän vaaraa;
- 7) suunnittelussa on otettu huomioon soveltuvuus rakennettuun ympäristöön ja maisemaan;
- 8) rakennuspaikalle on käyttökelpoinen pääsytie vähintään kahdesta suunnasta tai mahdollisuus sellaisten järjestämiseen;
- 9) vedensaanti, jätevedet ja hulevedet voidaan hoitaa aiheuttamatta haittaa ympäristölle;
- 10) teiden, vedensaannin tai viemäroinnin järjestäminen ei aiheuta kunnalle tai valtiolle erityisiä kustannuksia;
- 11) rakentaminen ei aiheuta kohtuutonta haittaa naapureille eikä vaikeuta vähäistä enempää naapurikiinteistöjen rakentamista;
- 12) rakentaminen on sopivaa yhdyskuntateknisten verkostojen ja liikenneväylien toteuttamisen sekä liikenneturvallisuuden kannalta;
- 13) vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta sekä neuvoston direktiivin 96/82/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/18/EU soveltamisalaan kuuluvien vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavien, käsittelevien tai varastoivien tuotantolaitosten sijoittaminen on suuronnettomuuksien ehkäisemiseen ja niiden ihmisten terveyteen ja ympäristöön kohdistuvien seurausten rajoittamiseen liittyen sopivaa siten, että tuotantolaitos sijoitetaan käsiteltävien kemikaalien tai räjähteiden käsittelyn edellyttämän varoalueen etäisyydelle asuinalueista, yleisessä käytössä olevista rakennuksista ja alueista, virkistysalueista, luonnon kannalta erityisen herkistä alueista sekä mahdollisuuksien mukaan maanteiden ja rautateiden pääväylistä.

63 b §

Kuuleminen ja tiedottaminen maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta

Kunnan on ilmoitettava maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksen vireille tulosta ja kuultava naapureita ja niitä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin rakentamishanke voi huomattavasti vaikuttaa. Luvan hakija voi liittää hakemukseensa luotettavan selvityksen siitä, että naapurit tai osa naapureista ovat tietoisia hankkeen kannalta merkittävistä asiakirjoista ja tiedoista sekä selvityksen heidän mahdollisesta kannastaan hankkeeseen.

Kunnan on lisäksi varattava kunnan jäsenille ja yleisölle, jota asia koskee, tilaisuus esittää mielipiteensä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta.

Luvan hakijan on tiedotettava lupahakemuksen vireilläolosta rakennuspaikalla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuulemisesta ja tiedottamisesta.

67 a §

Lausunto puhtaan siirtymän tai maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta

Kunnan on pyydettävä puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemuksesta lausunto Lupa- ja valvontavirastolta, maakunnan liitolta sekä muilta valtion viranomaisilta, joiden toimialaa lupahakemus merkittävästi koskee.

Kunnan on pyydettävä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta lausunto puolustusministeriöltä, maakunnan liitolta, hyvinvointialueen pelastusviranomaiselta sekä muilta valtion viranomaisilta, joiden toimialaa lupahakemus merkittävästi koskee.

68 a §

Määräaika rakentamislupahakemuksen käsittelylle ja seuraamukset määräajan laiminlyömisestä

Rakennusvalvontaviranomaisen on ratkaistava rakentamislupahakemus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun rakentamislupahakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Suunnittelutehtävän vaativuudeltaan poikkeuksellisen ja erityisen vaativan rakentamishankkeen rakentamislupahakemus, puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemus sekä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemus on ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun lupaa koskeva hakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn.

75 a §

Puhtaan siirtymän ja maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan vaikutusten arviointi

Puhtaan siirtymän tai maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan yhteydessä rakentamishankkeeseen ryhtyvän on hankkeen laajuudesta riippuen selvitettävä suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

179 b §

Valitusoikeus maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvasta

Valitusoikeus maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvasta on:

- 1) viereisen tai vastapäätä olevan kiinteistön tai muun alueen omistajalla ja haltijalla;
- 2) sellaisen kiinteistön tai muun alueen omistajalla ja haltijalla, jonka rakentamiseen tai muuhun käyttämiseen päätös voi olennaisesti vaikuttaa;
- 3) sillä, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa;
- 4) yleisöllä, johon onnettomuus vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa, ja yleisöllä, jonka etua asiaa koskeva päätös koskee;
- 5) kunnalla;
- 6) naapurikunnalla, jonka alueidenkäytön suunnitteluun päätös vaikuttaa;
- 7) Lupa- ja valvontavirastolla;
- 8) muulla kuin 5–7 kohdassa tarkoitettulla viranomaisella toimialaansa kuuluvissa asioissa.

186 a §

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen rakentamisen aloittaminen ilman lainvoimaista poikkeamislupaa

Jos rakentamislupa myönnetään 186 §:n mukaisesti lainvoimaa vailla olevan poikkeamisluvan perusteella 43 c §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitetulle maanpuolustukselle tärkeälle tai maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämälle tuotantolaitokselle, kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi perustellusta syystä myöntää rakentamislupapäätöksen yhteydessä, 186 §:ssä säädetystä poiketen, oikeuden rakennustyön tai

muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin poikkeamislupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman edellyttäen, ettei päätöksen täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttämäksi. Muutoksenhakutuomioistuin voi valituksesta kumota rakentamisluvassa myönnetyn oikeuden rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin poikkeamislupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman tai muuttaa sitä tai muutoinkin kieltää lupapäätöksen täytäntöönpanon. Hallinto-oikeuden päätöksestä tässä momentissa tarkoitettussa asiassa saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain pääasian ratkaisusta tehtävän valituksen yhteydessä.

Luvanhakijan on asetettava hyväksyttävä vakuus rakennuspaikan ennallistamiseen sekä muiden haittojen, vahinkojen ja kustannusten korvaamisesta, jotka päätöksen kumoaminen tai luvan muuttaminen voi aiheuttaa. Vakuuden asettamisvelvollisuus ei koske valtiota, kuntaa eikä kuntayhtymää. Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen on luvan hakemisen yhteydessä pyydettävä lausunto puolustusministeriöltä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu oikeus rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen voidaan 1 ja 2 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä myöntää myös valitusajan kuluessa tai 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erikseen tehdystä hakemuksesta. Päätös on tehtävä ilman tarpeetonta viivytystä. Päätöksen antamiseen sovelletaan, mitä 70 §:ssä säädetään. Oikeudesta aloittaa rakennustyöt on välittömästi ilmoitettava hallinto-oikeudelle sekä muutosta hakeneille. Se, joka on valittanut pääasiassa tehdystä päätöksestä, saa hallinto-oikeudessa vaatia tässä momentissa tarkoitettua ratkaisua kumottavaksi tai muutettavaksi ilman, että hänen olisi siitä erikseen valitettava. Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä 1 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 43 c, 46 b, 63 b, 67 a, 68 a, 75 a ja 179 b §:ssä säädettyä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa sekä 186 a §:ssä säädettyä mahdollisuutta myöntää oikeus rakentamisen aloittamiseen ilman lainvoimaista poikkeamislupaa sovelletaan sellaiseen tuotantolaitokseen, jota koskevan rakentamislupahakemuksen käsittely on vireillä rakennusvalvontaviranomaisessa tämän lain voimaan tullessa tai tulee vireille lain voimaantulon jälkeen.

Helsingissä 5.2.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Työministeri Matias Marttinen

1.

Laki

vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 6 §:n 24 kohta ja 128 a §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 24 kohta laissa 1142/2016 ja 128 a §:n 3 momentti laissa 200/2017, sekä
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1142/2016, uusi 3 momentti, 6 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 358/2015, 1142/2016, 1231/2021 ja 642/2022, uusi 25 kohta, lakiin uusi 20 a ja 25 a—25 c §, 31 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 358/2015, uusi 5 ja 6 momentti, 32 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 358/2015 ja 659/2018, uusi 4 momentti sekä lakiin uusi 104 g § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

uusi 3 momentti

Tätä lakia sovelletaan maanpuolustukselle tärkeisiin tuotantolaitoksiin, jollei tässä laissa erikseen muuta säädetä.

6 §

6 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Tässä laissa tarkoitetaan:

24) *selluloidilla* ainetta, joka sisältää yli kuusikymmentä painoprosenttia nitrattua selluloosaa sekä sen lisäksi kamferia.

24) *selluloidilla* ainetta, joka sisältää yli kuusikymmentä painoprosenttia nitrattua selluloosaa sekä sen lisäksi kamferia;

uusi 25 kohta

25) **maanpuolustukselle tärkeällä tuotantolaitoksella** *muuta kuin Puolustusvoimien hallinnassa olevaa tuotantolaitosta, jolla puolustusministeriö on katsonut olevan maanpuolustukselle olennainen merkitys.*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

uusi 20 a §

20 a §

***Maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen sijoittamisluvan
huomioon ottaminen***

*Mitä 20 §:ssä säädetään, ei sovelleta, jos
maanpuolustukselle tärkeälle
tuotantolaitokselle on myönnetty
rakentamislain 43 c §:n mukainen
maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen sijoittamislupa.*

*Edellä 1 momentissa tarkoitetussa
tilanteessa maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen 23 a, 25 ja 59 §:ssä
tarkoitettua lupaa tai ilmoitusta koskevaa
päätöstä tehtäessä tulee ottaa huomioon
tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettu
sijoittamislupa.*

25 a §

uusi 25 a §

***Maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen lupahakemuksen ja
ilmoituksen käsittelyn ensisijaisuus***

*Turvallisuus- ja kemikaalivirasto tai
pelastusviranomainen käsittelee
maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen lupahakemuksen tai
ilmoituksen taikka toiminnan muutosta
koskevan ilmoituksen ensisijaisena suhteessa
muihin tämän lain mukaisiin lupahakemuksiin
tai ilmoituksiin.*

25 b §

uusi 25 b §

***Maanpuolustukselle tärkeiden
tuotantolaitosten lupa- ja ilmoitusmenettely***

*Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään
tuotantolaitoksen lupa- ja
ilmoitusmenettelystä, puolustusministeriön
tulee antaa toiminnanharjoittajan
hakemuksesta lausunto
toiminnanharjoittajalle, jos
puolustusministeriö katsoo, että
tuotantolaitos, jolle tämän lain mukaista
lupaa haetaan tai josta tämän lain mukainen*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ilmoitus tehdään, on maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos. Puolustusministeriön on lausunnossaan annettava tiedot toiminnanharjoittajan salassa pidettävistä tiedoista.

Toiminnanharjoittajan on lisättävä 1 momentissa tarkoitettu lausunto maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen taikka maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen 23 §:n 3 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevaa muutosta koskevan lupahakemuksen tai ilmoituksen liitteeksi.

25 c §

uusi 25 c §

***Maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen toimintaa koskevat
muutokset***

Puolustusministeriön tulee antaa ilmoitus Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle tai pelastusviranomaiselle sekä toiminnanharjoittajalle, jos tuotantolaitosta ei enää katsota maanpuolustukselle tärkeäksi tuotantolaitokseksi. Tuotantolaitoksen lupa- ja ilmoitusmenettelyssä sekä tuotantolaitosta koskevissa tiedoksiantovaatimuksissa ei sovelleta maanpuolustukselle tärkeää tuotantolaitosta koskevia säännöksiä sen jälkeen, kun puolustusministeriö on antanut asiaa koskevan ilmoituksensa.

31 §

31 §

*Toiminnanharjoittajan
tiedottamisvelvollisuus*

*Toiminnanharjoittajan
tiedottamisvelvollisuus*

uusi 5 momentti

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toiminnanharjoittaja saa rajoittaa puolustusministeriön lausunnon mukaisesti 1 momentin mukaisia yleisölle saatavilla olevia tietoja, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(588/2004) säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät.

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toiminnanharjoittaja saa jättää puolustusministeriön lausunnon mukaisesti antamatta yleisölle 2 momentissa tarkoitettut tiedot suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavista kemikaaleista, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät.

32 §

32 §

Turvallisuusselvityksen esillä pitäminen

Turvallisuusselvityksen esillä pitäminen

uusi 4 momentti

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen toiminnanharjoittaja saa rajoittaa puolustusministeriön lausunnon mukaisesti turvallisuusselvityksessä yleisölle annettavia tietoja, jos viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetyt asiakirjan salassapitoa koskevat edellytykset täyttyvät.

12 a luku

12 a luku

Lupa-asiasta kuuleminen ja tiedottaminen

Lupa-asiasta kuuleminen ja tiedottaminen

uusi 104 g §

104 g §

**Tiedoksianto ja kuuleminen
maanpuolustukselle tärkeiden
tuotantolaitosten lupamenettelyssä**

Maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen lupa-asian kuulemisessa ja tiedottamisessa noudatetaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 10 kohdassa tai kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetään asiakirjan salassapitoa koskevista edellytyksistä.

128 a §

*Ilmoittaminen Euroopan komissiolle
tuotantolaitoksista ja suuronnettomuuksista*

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske puolustusvoimien sotilaalliseen toimintaan tarkoitettuja räjähteitä eikä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä sotilaallisissa harjoituksissa, harjoitusalueilla ja rauhanturvaoperaatioissa tapahtuvaa vaarallisten kemikaalien varastointia ja teollista käsittelyä.

128 a §

*Ilmoittaminen Euroopan komissiolle
tuotantolaitoksista ja suuronnettomuuksista*

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske puolustusvoimien sotilaalliseen toimintaan tarkoitettuja räjähteitä eikä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa sekä sotilaallisissa harjoituksissa, harjoitusalueilla ja rauhanturvaoperaatioissa tapahtuvaa vaarallisten kemikaalien varastointia ja teollista käsittelyä *eikä maanpuolustukselle tärkeitä tuotantolaitoksia.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rakentamislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rakentamislain (751/2023) 67 a §, 68 a §:n 1 momentti sekä 75 a §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale,
sellaisina kuin ne ovat, 67 a § laissa 809/2025 ja 68 a §:n 1 momentti sekä 75 a §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale laissa 897/2024, sekä
lisätään lakiin uusi 43 c, 46 b, 63 b, 179 b ja 186 a § seuraavasti:

***Eräiden maanpuolustukselle tärkeiden
tuotantolaitosten sijoittamislupa***

Rakentamisluvan hakijan niin pyytäessä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisen edellytysten olemassaolo on ratkaistava sijoittamisluvalla ilman asemakaavaa tai sellaista yleiskaavaa, jossa on määrätty sen käyttämisestä rakentamisluvan myöntämisen perusteena, jos kyseessä on:

1) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 6 §:n 25 kohdassa tarkoitettu maanpuolustukselle tärkeä tuotantolaitos; tai

2) maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämä tuotantolaitos, joka ei ole Puolustusvoimien hallinnassa, mutta jolla on puolustusministeriön lausunnon perusteella olennainen merkitys maanpuolustukselle.

*Edellä 1 momentissa tarkoitettua sijoittamislupaa (**maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupa**) voidaan käyttää ainoastaan, jos tuotantolaitos sijaitsee alueella, jolla ei ole voimassa olevaa asemakaavaa.*

Rakentamisluvan hakijan on liitettävä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemukseen 62 §:ssä tarkoitetut selvitykset. Lisäksi hakemukseen on liitettävä puolustusministeriön lausunto, jolla on osoitettu tuotantolaitoksella olevan olennainen merkitys maanpuolustukselle tai maanpuolustukseen varautumiselle.

Kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi poiketa maanpuolustukselle tärkeän sijoittamisluvan käsittelyssä rakennuspaikkaa ja sen kokoa koskevasta rakennusjärjestyksen määräyksestä.

uusi 46 b §

46 b §

***Maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen sijoittamisluvan
edellytykset***

*Maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen sijoittamisluvan
edellytyksenä on, että:*

*1) rakentaminen ei aiheuta merkittävää
haittaa yleiskaavassa annettujen määräysten
toteuttamiselle;*

*2) rakentaminen ei aiheuta merkittävää
haittaa maakuntakaavassa osoitettujen
valtakunnallisesti merkittävien liikenteen ja
teknisen huollon verkostojen toteutumiseksi;*

*3) rakentaminen ei aiheuta elinympäristön
laadun sellaista merkityksellistä
heikkenemistä, joka ei ole perusteltua
sijoittamisluvan tarkoitus huomioon ottaen;*

*4) sijoittamisluvalla ei aseteta
maanomistajalle tai muulle oikeuden
haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai
aiheuteta sellaista kohtuutonta haittaa, joka
sijoittamisluvalla asetettavia tavoitteita tai
vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää;*

*5) rakennuspaikka on sijainniltaan
sellainen, että se mahdollistaa myös
tarvittavat varoalueet;*

*6) rakennuspaikalla ei ole tulvan, sortuman
tai vyörymän vaaraa;*

*7) suunnittelussa on otettu huomioon
soveltuvuus rakennettuun ympäristöön ja
maisemaan;*

*8) rakennuspaikalle on käyttökelpoinen
pääsytie vähintään kahdesta suunnasta tai
mahdollisuus sellaisten järjestämiseen;*

*9) vedensaanti, jätevedet ja hulevedet
voidaan hoitaa aiheuttamatta haittaa
ympäristölle;*

*10) teiden, vedensaannin tai viemäröinnin
järjestäminen ei aiheuta kunnalle tai valtiolle
erityisiä kustannuksia;*

*11) rakentaminen ei aiheuta kohtuutonta
haittaa naapureille eikä vaikeuta vähäistä
enempää naapurikiinteistöjen rakentamista;*

*12) rakentaminen on sopivaa
yhdyskuntateknisten verkostojen ja*

liikenneväylien toteuttamisen sekä liikenneturvallisuuden kannalta;

13) vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta sekä neuvoston direktiivin 96/82/EY muuttamisesta ja myöhemmästä kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/18/EU soveltamisalaan kuuluvien vaarallisia kemikaaleja tai räjähteitä valmistavien, käsittelevien tai varastoitavien tuotantolaitosten sijoittaminen on suuronnettomuuksien ehkäisemiseen ja niiden ihmisten terveyteen ja ympäristöön kohdistuvien seurausten rajoittamiseen liittyen sopivaa siten, että tuotantolaitos sijoitetaan käsiteltävien kemikaalien tai räjähteiden käsittelyn edellyttämän varoalueen etäisyydelle asuinalueista, yleisessä käytössä olevista rakennuksista ja alueista, virkistysalueista, luonnon kannalta erityisen herkistä alueista sekä mahdollisuuksien mukaan maanteiden ja rautateiden pääväylistä.

uusi 63 b §

63 b §

**Kuuleminen ja tiedottaminen
maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen
sijoittamislupahakemuksesta**

Kunnan on ilmoitettava maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksen vireille tulosta ja kuultava naapureita ja niitä, joiden asumiseen, työnteekoon tai muihin oloihin rakentamishanke voi huomattavasti vaikuttaa. Luvan hakija voi liittää hakemukseensa luotettavan selvityksen siitä, että naapurit tai osa naapureista ovat tietoisia hankkeen kannalta merkittävistä asiakirjoista ja tiedoista sekä selvityksen heidän mahdollisesta kannastaan hankkeeseen.

Kunnan on lisäksi varattava kunnan jäsenille ja yleisölle, jota asia koskee, tilaisuus esittää mielipiteensä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta.

Luvan hakijan on tiedotettava lupahakemuksen vireilläolosta rakennuspaikalla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kuulemisesta ja tiedottamisesta.

67 a §

Lausunto puhtaan siirtymän sijoittamislupavasta

Kunnan on pyydettävä puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemuksesta lausunto Lupa- ja valvontavirastolta, maakunnan liitolta sekä muulta valtion viranomaiselta, jos lupahakemus koskee merkittävästi sen toimialaa.

uusi 2 momentti

68 a §

Määräaika rakentamislupahakemuksen käsittelylle ja seuraamukset määräajan laiminlyömisestä

Rakennusvalvontaviranomaisen on ratkaistava rakentamislupahakemus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun rakentamislupahakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Suunnittelutehtävän vaativuudeltaan poikkeuksellisen ja erityisen vaativan rakentamishankkeen rakentamislupahakemus sekä puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemus on ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun rakentamislupahakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn.

67 a §

Lausunto puhtaan siirtymän tai maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta

Kunnan on pyydettävä puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemuksesta lausunto Lupa- ja valvontavirastolta, maakunnan liitolta sekä muilta valtion viranomaisilta, joiden toimialaa lupahakemus merkittävästi koskee.

Kunnan on pyydettävä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemuksesta lausunto puolustusministeriöltä, maakunnan liitolta, hyvinvointialueen pelastusviranomaiselta sekä muilta valtion viranomaisilta, joiden toimialaa lupahakemus merkittävästi koskee.

68 a §

Määräaika rakentamislupahakemuksen käsittelylle ja seuraamukset määräajan laiminlyömisestä

Rakennusvalvontaviranomaisen on ratkaistava rakentamislupahakemus kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun rakentamislupahakemus liitteineen on vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn. Suunnittelutehtävän vaativuudeltaan poikkeuksellisen ja erityisen vaativan rakentamishankkeen rakentamislupahakemus, puhtaan siirtymän sijoittamislupahakemus sekä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupahakemus on ratkaistava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun lupaa koskeva hakemus liitteineen on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

vireille pantu rakennusvalvonnassa ja liitteet mahdollistavat hakemuksen käsittelyn.

75 a §

Puhtaan siirtymän sijoittamisluvan vaikutusten arviointi

Puhtaan sijoittamislupahakemuksen siirtymän yhteydessä rakentamishankkeeseen ryhtyvän on hankkeen laajuudesta riippuen selvitettävä suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

75 a §

Puhtaan siirtymän ja maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan vaikutusten arviointi

Puhtaan siirtymän tai maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvan yhteydessä rakentamishankkeeseen ryhtyvän on hankkeen laajuudesta riippuen selvitettävä suunnitelman toteuttamisen merkittävät välittömät ja välilliset vaikutukset:

uusi 179 b §

179 b §

Valitusoikeus maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvasta

Valitusoikeus maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisluvasta on:

- 1) viereisen tai vastapäätä olevan kiinteistön tai muun alueen omistajalla ja haltijalla;*
- 2) sellaisen kiinteistön tai muun alueen omistajalla ja haltijalla, jonka rakentamiseen tai muuhun käyttämiseen päätös voi olennaisesti vaikuttaa;*
- 3) sillä, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa;*
- 4) yleisöllä, johon onnettomuus vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa, ja yleisöllä, jonka etua asiaa koskeva päätös koskee;*
- 5) kunnalla;*
- 6) naapurikunnalla, jonka alueidenkäytön suunnitteluun päätös vaikuttaa;*
- 7) Lupa- ja valvontavirastolla;*
- 8) muulla kuin 5–7 kohdassa tarkoitettulla viranomaisella toimialaansa kuuluvissa asioissa.*

186 a §

uusi 186 a §

***Maanpuolustukselle tärkeän
tuotantolaitoksen rakentamisen
aloittaminen ilman lainvoimaista
poikkeamislupaa***

Jos rakentamislupa myönnetään 186 §:n mukaisesti lainvoimaa vailla olevan poikkeamisluvan perusteella 43 c §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle maanpuolustukselle tärkeälle tai maanpuolustuksen varautumistarkoituksen edellyttämälle tuotantolaitokselle, kunnan rakennusvalvontaviranomainen voi perustellusta syystä myöntää rakentamislupapäätöksen yhteydessä, 186 §:ssä säädetystä poiketen, oikeuden rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin poikkeamislupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman edellyttäen, ettei päätöksen täytäntöönpano tee muutoksenhakua hyödyttämäksi. Muutoksenhakutuomioistuin voi valituksesta kumota rakentamisluvassa myönnetyn oikeuden rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen osaksi tai kokonaan ennen kuin poikkeamislupaa koskeva päätös on saanut lainvoiman tai muuttaa sitä tai muutoinkin kieltää lupapäätöksen täytäntöönpanon. Hallinto-oikeuden päätöksestä tässä momentissa tarkoitettussa asiassa saa valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain pääasian ratkaisusta tehtävän valituksen yhteydessä.

Luvanhakijan on asetettava hyväksyttävä vakuus rakennuspaikan ennallistamiseen sekä muiden haittojen, vahinkojen ja kustannusten korvaamisesta, jotka päätöksen kumoaminen tai luvan muuttaminen voi aiheuttaa. Vakuuden asettamisvelvollisuus ei koske valtiota, kuntaa eikä kuntayhtymää. Kunnan rakennusvalvontaviranomaisen on luvan hakemisen yhteydessä pyydettävä lausunto puolustusministeriöltä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu oikeus rakennustyön tai muun toimenpiteen suorittamiseen voidaan 1 ja 2 momentissa

säädettyjen edellytysten täytyessä myöntää myös valitusajan kuluessa tai 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä erikseen tehdystä hakemuksesta. Päätös on tehtävä ilman tarpeetonta viivytystä. Päätöksen antamiseen sovelletaan, mitä 70 §:ssä säädetään. Oikeudesta aloittaa rakennustyöt on välittömästi ilmoitettava hallinto-oikeudelle sekä muutosta hakeneille. Se, joka on valittanut pääasiassa tehdystä päätöksestä, saa hallinto-oikeudessa vaatia tässä momentissa tarkoitettua ratkaisua kumottavaksi tai muutettavaksi ilman, että hänen olisi siitä erikseen valitettava. Muutoksenhausta on muutoin voimassa, mitä 1 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 43 c, 46 b, 63 b, 67 a, 68 a, 75 a ja 179 b §:ssä säädettyä maanpuolustukselle tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamislupaa sekä 186 a §:ssä säädettyä mahdollisuutta myöntää oikeus rakentamisen aloittamiseen ilman lainvoimaista poikkeamislupaa sovelletaan sellaiseen tuotantolaitokseen, jota koskevan rakentamislupahakemuksen käsittely on vireillä rakennusvalvontaviranomaisessa tämän lain voimaan tullessa tai tulee vireille lain voimaantulon jälkeen.